

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Fakulta pedagogická
Katedra společenských věd

Bakalářská práce

T. G. Masaryk a E. Beneš.
Přátelství v dobách světové války

Vypracovala: Martina Buchtová
Vedoucí práce: PhDr. et PaedDr. Marek Šmíd, Ph.D.

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 28. dubna 2015

.....
Buchtová Martina

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu PhDr. et PaedDr. Marku Šmídovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky, metodické vedení práce a podporu při psaní.

ABSTRAKT

Cílem bakalářské práce je analyzovat přátelství dvou mužů, Tomáše Garrigua Masaryka a Edvarda Beneše, v období první světové války, kteří během této doby spolupracovali. Založili zahraniční odboj a dovedli Čechy ke konečnému vytvoření samostatného československého státu. Bakalářská práce je rozdělena do třech kapitol.

První a druhá kapitola se věnuje životopisům obou politiků, do roku 1914. Ve třetí kapitole je popisována korespondence mezi oběma muži, jejich značný věkový rozdíl a také vznik zahraničního odboje. V poslední, třetí kapitole je analyzováno přátelství a spolupráce mezi T. G. Masarykem a E. Benešem, jejich rozhovory, které se netýkaly pouze jejich přátelství, ale i pracovních záležitostí.

KLÍČOVÁ SLOVA

Tomáš Garrigue Masaryk, Edvard Beneš, zahraniční odboj, první světová válka

ABSTRACT

The aim of this thesis is analysis of the friendship of two men Tomas Garrigue Masaryk and Edvard Benes, who cooperated together during the First World War. They established foreign resistance movement and took Bohemia to the independence. The thesis is divided into three chapters.

The first and the second chapters deal with the biographies of both politicians till year 1914. The third chapter describes correspondence between these two men, their age difference and the creation of foreing resistance movement. The last chapter is analyzing friendship and cooperation between T. G. Masaryk and E. Benes, their conversations, which was not only about their friendship, but they were about business matters too.

KEYWORDS

Tomas Garrigue Masaryk, Edvard Benes, foreign resistance movement, First World War

Obsah

1	Úvod	1
2	Tomáš Garrigue Masaryk.....	3
3	Edvard Beneš	11
4	Přátelství Tomáše Garrigua Masaryka a Edvarda Beneše v dobách světové války a jejich korespondence.....	17
4.1	Korespondence	17
4.2	Přátelství.....	19
4.2.1	Léta 1914-1915.....	19
4.2.2	Léta 1916-1917.....	25
4.2.3	Léta 1918.....	35
5	Závěr	41
6	Seznam použitých zdrojů	42
6.1	Prameny.....	42
6.2	Literatura	42
7	Seznam příloh	44

1 Úvod

Téma bakalářské práce jsem zvolila na základě mého zájmu o historii Československa, o vznik samostatného československého státu a v neposlední řadě o životní příběhy dvou hlavních aktérů, kteří se zasadili o vznik státu. Jedním z nich byl Tomáš Garrigue Masaryk, známý profesor a bojovník za demokracii, druhým Edvard Beneš, cílevědomý, mladý a nadějný politik.

Oba muži museli setrvat, aby překonali nástrahy, které na ně čekaly, několikrát unikli od zatčení nebo byli blízko smrti. Přestože znali možná rizika, nevzdali se a jejich boj byl vyhrán dne 28. října 1918, kdy vznikl samostatný československý stát.

Cílem mé práce je analyzovat přátelství mezi T. G. Masarykem a E. Benešem v období první světové války a představit jejich přání a cíle. Zaměřím se na stručné přiblížení T. G. Masaryka a E. Beneše do roku 1914, kdy vypukla první světová válka, čímž začala i spolupráce a přátelství mezi oběma muži.

Bakalářská práce je rozdělena do třech kapitol. První dvě kapitoly se věnují životu obou politiků. T. G. Masaryk byl o 34 let starší než Edvard Beneš. Seznámili se na počátku 20. století, ale až vypuknutí světové války je přivedlo k jejich úzké spolupráci a přátelství. Třetí kapitola se věnuje vzájemné korespondenci mezi oběma muži. Téměř celá jejich korespondence byla psána formou dopisů nebo telegramů. Zajímavostí bylo, že některé dopisy byly sepsány ve francouzštině nebo v angličtině. Vypovídalo to o obou mužích, že byli velice jazykově nadaní a vzdělaní. Dalším bodem této kapitoly je analýza zahraničního odboje a jeho hlavních cílů. Dále tato nejdelší kapitola analyzuje cíl bakalářské práce. Přibližuje počátek spolupráce T. G. Masaryka a E. Beneše. I když je od sebe dělil značný věkový rozdíl, oba muži si dokázali porozumět i v dobách největších krizí zahraničního odboje, scházeli se a dlouze debatovali o svých pocitech, trápeních a obavách. Jak bylo patrné z jejich knih, ve kterých se objevily jejich vzpomínky a paměti. V této poslední kapitole je popsána práce zahraničního odboje, časté

diplomatické cesty obou politiků, kvůli vyjednávání o samostatnosti československého státu a vytvoření československé armády. Práce též obsahuje závěr.

Ve své práci jsem vycházela z pramenů a literatury, ve kterých se objevily vzpomínky obou mužů na dobu první světové války, na jejich spolupráci, na dobový kontext a také na soukromí jejich rodin.

Nejpřínosnější knihou je Benešova *Světová válka a naše revoluce*.¹, kde jsem získala informace o jeho vztahu k T. G. Masarykovi a také o jejich spolupráci v zahraničním odboji.

Další přínosnou knihou je korespondence *T. G. Masaryk - Edvard Beneš*.² Zde se nachází jejich dopisy, v nichž řešili mnoho problémů mezinárodní politiky a předpokladů vzniku československého státu.

Poslední knihu, kterou bych zmínila o přátelství a spolupráci obou politiků, je Masarykova *Světová revoluce*.³ Tyto Masarykovy „paměti“, ve kterých popisoval situaci za války, v zahraničním odboji a neposledně zde také připomněl mnoho setkání se svými kolegy, přáteli a spolupracovníky, mi přispěly k prohloubení faktografie ve třetí kapitole.

Pro životopis T. G. Masaryka jsem čerpala zejména z knihy francouzského historika Alaina Soubigoua, *Tomáš Garrigue Masaryk*,⁴ která detailně popisuje život tohoto politika. O životě Edvarda Beneše jsem získala množství informací z Dejmkovy knihy *Edvard Beneš: politická biografie českého demokrata*.⁵ Zde autor popisuje Benešovo dětství, jeho vztah k náboženství a také intelektuální touhy.

K vypracování bakalářské práce jsem využila metod analyticko-syntetických, komparativních a deskriptivních.

¹ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935.

² HÁJKOVÁ, Dagmar, ŠEDIVÝ Ivan. *Korespondence TGM, T. G. M. - Edvard Beneš 1914-1918*. Praha, 2004.

³ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce: za války a ve válce 1914-1918*. Editor Jindřich Srovnal. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2005.

⁴ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004.

⁵ DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš: politická biografie českého demokrata*. Praha: Karolinum, 2006.

2 Tomáš Garrigue Masaryk

Tomáš Masaryk se narodil ve čtvrtek 7. března 1850 v Hodoníně jako prvorozený syn ve smíšené moravsko-slovenské rodině. Jeho rodiče se jmenovali Josef Masaryk (1823-1907) a Terezie, rozená Kropáčková (1813-1887). Matka byla o deset let starší než otec a pocházela z jihomoravské rodiny, kde převládala němčina, proto měla i německé vzdělání. Jeho otec byl prostý a ngramotný kočí, který pracoval na císařských panstvích, kde celý den dohlížel na zemědělské práce na polích.

Později se objevil mýtus, který zpochybňoval otcovství Josefa Masaryka a Tomáši Masarykovi byl prisuzován židovský původ, a to z několika důvodů. První z nich byl, že se narodil krátce po svatbě rodičů, druhý důvod byl ten, že se vůbec nepodobal svým bratrům a poslední, že se jeho schopnosti a materiální možnosti ke studiu vybočovaly prostředí, kde se narodil. Někteří lidé ho spojovali s Nathanem Redlichem, který zaměstnával jeho matku Terezii na svém statku. Mohl tak být jeho nemanželským synem. Celá rodina byla katolicky založena, více však vychovávala k náboženství Tomáše jeho matka. Tomáš byl pokřtěn a biřmován, v mládí byl vzorným ministrantem. Jméno Tomáš mu rodiče vybrali podle jména, které v den jeho narození bylo v kalendáři. Doma mluvili dvěma jazyky, a to nářečím mísícím slovenštinu s moravštinou a německy.⁶

Tomáš měl dva bratry, Martina a Ludvíka, oba bratři byli mladší než on. Tomáš byl již od dětství bystrý, temperamentní, soucitný a zbožný. Právě v této části života, když mu bylo 7 let, na něj velice zapůsobila sebevražda jednoho z čeledínů na zámku v Čejkovicích. Od té doby začal přemýšlet o problému sebevraždy a o jejích příčinách.⁷ V 11 letech Tomáš ukončil školu v Čejkovicích, protože jeho matka rozhodla, že mladý Tomáš nastoupí od roku 1861 na německou reálku v Hustopečích.⁸

⁶ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 11-26.

⁷ POLÁK, Stanislav. *Kdo je...: Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 7-11.

⁸ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 11-26.

Od narození Tomáše Masaryka se rodina často stěhovala, příčinou všeho byla otcova práce, měnili bydliště podle toho, kam byl jeho otec služebně přidělen. Toto časté stěhování značně ovlivnilo Tomáše Masaryka, protože musel být kvůli vzdělání od své rodiny oddělen i na několik let. Dalším problémem byla Masarykova školní docházka, měnil školu každý rok, a proto na základní škole byly jeho studijní výsledky téměř nevyhovující. V roce 1863 poslal otec Tomáše do učení do Vídně, aby se zde vyučil zámečnickem.⁹

Tomáš Masaryk se v tomto velkém městě necítil dobře, připadal si tu opuštěný. Vlivem častého stěhování jeho rodiny neměl Tomáš žádné kamarády a velice se upínal na rodinu. Tento odjezd pro něj znamenal kruté odloučení právě od jeho nejbližších. Mistr v dílně se k němu nechoval ohleduplně a ostatní učni se mu posmívali kvůli jeho zálibě v knihách, dokonce mu část knih sebrali. Po třech týdnech trápení Tomáš utekl zpět domů. Na konci roku 1863 se vrátil k rodičům a byl poslán do dalšího učení, tentokrát ke kováři. Po práci se věnoval učení, až mu nabídli, aby v sousední vesnici dělal pomocného učitele ve škole. Byla to jeho první pedagogická zkušenost.

Poté v roce 1865 poradil čejkovický farář rodičům, aby dali Tomáše na gymnázium. Proto v roce 1865 složil přijímací zkoušky na německé gymnázium v Brně. Tomášovi rodiče byli velice chudí a nemohli ho v jeho škole vydržovat, proto byl odkázán sám na sebe, na to, co si vydělal.¹⁰

V létě 1866 poznal z blízka válku a její hrůzy. Kvůli tomuto zážitku se rozhodl, že se stane filosofem. Chtěl si filosofovat sám pro sebe a více než filosofická teorie ho lákala poezie. Nejvíce miloval Platona, který svou filosofií spojil racionální moudrost, poezii a politiku. Jeho směr ve filozofii nebyl ujasněn, a tak po veliké rodinné tragédii, kdy mu zemřel bratr Martin, který se silně nachladil na vojenském cvičení, se Tomáš rozhodl hledat odpověď na otázku po smyslu lidského života.¹¹

⁹ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 32-33.

¹⁰ Tamtéž, s. 32-33.

¹¹ POLÁK, Stanislav. *Kdo je...: Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 7-11.

Již v tercii díky svému výbornému prospěchu dostal stipendium a byl přijat jako vychovatel do bohaté rodiny policejního ředitele Antona Le Monniera. Staral se o svého spolužáka Franze, který byl slabý ve škole. U rodiny pana Le Monniera měl přezdívku „Massa“. V roce 1868, po neshodách s ředitelem gymnázia, kdy kvůli svému rouhačství a odmítnutí jít ke zpovědi, byl ze školy vyloučen. Pan Le Monnier byl pracovníčně přeložen do Vídně a tak vzal Tomáše Masaryka sebou jako učitele svého syna. Tomáš začal ve Vídni studovat Akademické gymnázium, kde v roce 1872 složil maturitní zkoušku.¹²

V říjnu 1872 nastoupil Tomáš na vysokou školu ve Vídni, díky své sečtěllosti si záhy získal uznání svých spolužáků. Zpočátku se věnoval filologii, ale postupně se zaměřoval na filosofii.

Poté v roce 1873 zemřel Tomášův zaměstnavatel Anton Le Monnier, proto si našel nové a výnosnější místo hofmistra u Rudolfa Schlesingera. Tento muž byl generálním radou Anglo–rakouské banky ve Vídni. Tomáš dostal byt a dobrý plat, což mu umožnilo podporovat nejen své rodiče, ale i bratra Ludvíka.

Tomáš měl i zájem o psychologii a spolu s filozofií, hlavně Platónem, své učení spojil v disertační práci *Das Wesen der Seele bei Plato*. Práci sepsal na podzim a v zimě v letech 1875–1876 a obhájl ji v březnu 1876 ve Vídni, kdy se stal doktorem filozofie. Ve stejném roce maturoval syn R. Schlesingera, což bylo zásluhou Tomáše Masaryka. Proto je R. Schlesinger poslal do Itálie na roční studijní pobyt na lipské univerzitě. Ubytovali se v penzionu u paní Göringové, Tomáše překvapila její znalost univerzitní výuky. Když jednou přejížděli s přáteli řeku, paní Göringová uklouzla a spadla do vody. Tomáš Masaryk pro ni skočil a zachránil ji. Následovalo Tomášovo silné nachlazení, které ho upoutalo na lůžko a tak nemohl navštěvovat školu. Tomáš Masaryk zde poznal nové politické a náboženské názory.¹³

Úplně nejdůležitější pro Tomáše Masaryka bylo setkání se svou budoucí ženou Charlottou Garriguovou (1850–1923), dcerou bohatého podnikatele z New

¹² SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 29-36.

¹³ Tamtéž, s. 36-47.

Yorku. Byla inteligentní, elegantní, všestranně nadaná, štíhlá a měla plavé vlasy. Byla v Itálii kvůli studiu muzikologie. Charlotta žila u paní Göringové a zde poznala Tomáše Masaryka.

Tito dva se spolu sblížili při dlouhých konverzacích a procházkách, které vyústily k zasnoubení dne 10. srpna 1877. Oba snoubenci se vrátili domů, Charlotta do Spojených států amerických a Tomáš Masaryk do Vídně, kde se připravoval na dokončení své habilitační práce, ve které se věnoval sebevraždě posuzované ze sociologického hlediska.¹⁴

V zimě 1878 mu přišel dopis od otce Charlotty. Ta se vážně zranila při dopravní nehodě. Její otec mu psal, aby za ní přijel do Spojených států amerických. Všeho zanechal a vydal se na cestu. Koupil si lístek a plavil se lodí do New Yorku. Charlotta se velice brzy zotavila a na Tomáše při jeho příjezdu čekala v přístavu. Dne 15. března 1878 se Tomáš a Charlotta vzali, přičemž tento sňatek velice ovlivnil další jeho život. Jméno Garrigue přijal z úcty ke své ženě.¹⁵

Cestou zpět do Vídně se novomanželé Masarykovi zastavili v Lipsku, aby pozdravili paní Göringovou a další přátele a poté odjeli do Prahy. Tomáš Garrigue Masaryk byl v Praze podruhé a jeho žena Charlotta poprvé v životě. Po příjezdu do Vídně v dubnu 1878 se Masarykovi nastěhovali do malého bytu. Charlotta Masaryková se začala učit češtinu a docházela do spolku českých studentů. T. G. Masaryk opět pokračoval na předělání své práce, která byla odmítnuta. Jeho text se jmenoval *O principech sociologie*.

Ve své práci se T. G. Masaryk zabýval dvěma hlavními příčinami stoupání sebevraždnosti, první z nich byly přírodní vlivy a druhé z nich byly vlivy lidské. T. G. Masaryk zjistil, že čím je ve společnosti slabší náboženství, tím je vyšší sebevraždnost. Dne 7. března 1879, kdy měl T. G. Masaryk narozeniny, přijala vysokoškolská komise jeho habilitační práci bez jakýchkoliv kritik a T. G. Masarykovi

¹⁴ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 36-47.

¹⁵ POLÁK, Stanislav. *Kdo je...: Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 12-15.

bylo uděleno právo přednášet jako soukromý docent na univerzitě, kdy byl placen svými posluchači.¹⁶

Dne 3. května 1879 se stal otcem dcery Alice a o rok později se manželům Masarykovým narodil syn Herbert. Díky rozrůstající se rodině už Tomášovy příjmy nestačily a musel začít přemýšlet o novém pracovním místě a možná i přestěhování zpět do Čech. Mezitím vydal první knížku *O hypnotismu*.¹⁷

V roce 1882 T. G. Masaryk přišel do Čech. Hlavním důvodem bylo jeho jmenování mimořádným profesorem na nově zřízené univerzitě v Praze. Rodina Masarykova bydlela na Smíchově na levém břehu Vltavy. Během let 1882-1914 se postupně Masarykovi stěhovali po Praze na sedm různých míst. Důvodem byla rozrůstající se rodina, v roce 1886 se narodil syn Jan, v roce 1890 dcera Eleanor, která ještě téhož roku zemřela a nakonec v roce 1891 se Masarykovým narodila dcera Olga.

Způsob, jak T. G. Masaryk přednášel na univerzitě o filosofii, budil pohoršení. Jedním z tabuizovaných témat, kterým se věnoval, byla prostituce. Nepřednášel jen na univerzitě, ale i u sebe doma, kam zval nejen profesory, ale i nejnadanější studenty. Mezi nimi byli později i Milan Rastislav Štefánik (1880-1919) a E. Beneš.¹⁸

I přes své názory byl T. G. Masaryk společností přijímán do té doby, než se začal zajímat o pravost rukopisů Královédvorského a Zelenohorského. Svůj názor na Rukopisy T. G. Masaryk zveřejnil a rázem vznikl velký národní spor. V roce 1886 začala nová fáze bojů o Rukopisy. Václav Hanka (1791-1861), který byl knihovníkem Národního muzea, našel počátkem 19. století spolu s jeho kolegy tyto staré středověké památky. Byly to Píseň vyšehradská, Rukopis královédvorský, Rukopis zelenohorský, Milostná píseň krále Václava, Glosy ve slovníku Mater verborum a Evangelium sv. Jana. Zelenohorský rukopis vznikl údajně v 9.–10. století, v obou Rukopisech bylo použito staré středověké písmo, které bylo napsáno na staré pergameny, aby působily velice věrohodně a byl problém s poznáním pravdy. První,

¹⁶ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 47-50.

¹⁷ POLÁK, Stanislav. *Kdo je...: Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 12-15.

¹⁸ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 55.

komu Rukopisy přišly podezřelé, byl Josef Dobrovský, ale ten se na veřejnosti se svým názorem neprosadil.

T. G. Masaryk žádal o prozkoumání pravosti Rukopisů, a to v jejich jazyce - staročeštině, v rozborech historických, estetických, paleografických a chemických. V minulosti se kvůli pravosti Rukopisů vedly velké boje, jak mezi příznivci, tak odpůrci. Dnes je spolehlivě prokázáno, že Rukopisy byly padělky a vyhotovil je právě Václav Hanka s jeho kolegy.¹⁹

Později se T. G. Masaryk dostal i do politického dění, jeden z jeho spolupracovníků byl Karel Kramář (1860-1937). T. G. Masaryk byl přijat do strany mladočechů. V letech 1891-1893 a v 1907-1914 byl v rámci své poslanecké funkce v říšské radě ve Vídni. Vyjádřil zde svůj záměr vytvořit dělnické akademie, které před první světovou válkou vznikaly. Sám T. G. Masaryk na těchto akademiích učil.²⁰

T. G. Masaryk se svojí manželkou sdílel vše, co se týkalo politiky, dával jí číst své rukopisy a jeho žena se účastnila i debat s jeho studenty. Později T. G. Masaryk zjistil, že jeho žena Charlotta trpěla maniodepresivní psychózou, obával se, že by se tato nemoc mohla objevit u jejich dětí.

V roce 1893 T. G. Masaryk založil časopis *Naše doba*. Bylo to revue pro vědu, umění a sociální život. Nejvíce tento časopis působil na mladé členy společnosti. Tím, jak Masaryk prezentoval své myšlenky, byl svými posluchači přirovnáván k Sokratovi, a to z toho důvodu, že předkládal problémy, které nutily posluchače k samostatnému řešení. V časopise se začaly objevovat Masarykovy studie a jednou z nich byla v roce 1895 *Česká otázka*, v níž T. G. Masaryk formuloval odpověď na otázku: Jaké máme ideály? Kterou řešil již ve svém mladém věku, která byla vydána i v knižní podobě.²¹

V roce 1899 byl dvaadvacetiletý žid Leopold Hilsner odsouzen za rituální vraždu mladé křesťanské dívky Anežky Hružové. K vraždě došlo v lesíku Březina

¹⁹ OPAT, Jaroslav. *Filozof a politik T. G. Masaryk 1882 – 1893*. Praha: Melantrich, 1990, s. 136 – 153.

²⁰ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 73.

²¹ POLÁK, Stanislav. *Kdo je...: Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 19-26.

u obce Polná u Jihlavy, mrtvola měla proříznuté hrdlo a na oběti ani okolo ní se nenašly stopy krve. Místní lidé věřili, že se této rituální vraždy dopustili židé, kteří potřebovali krev na své velikonoční obřady. Proces s Leopoldem Hilsnerem se konal v září 1899 v Kutné Hoře. L. Hilsner byl obviněn z vraždy a odsouzen dne 16. září 1899 k trestu smrti oběšením.

T. G. Masaryk byl k trestu smrti Leopolda Hilsnera skeptický a uvědomil si, jak důkazy byly nestabilní. Díky obnovenému líčení byl rozsudek změněn. Bohužel se T. G. Masaryk stal terčem antisemitské kampaně, kdy ho lidé začali nenávidět a dokonce ho obvinili, že byl podplacen od židů. Všichni, kteří se soustředili okolo T. G. Masaryka, se od něho odvrátili. Jeho rodina se ocitla v izolaci a rozhodovala se přestěhovat do Spojených států amerických. Nakonec ho Charlotta podpořila a poradila mu, že si má stát za svou pravdou.²²

V roce 1900 vznikla Česká strana lidová a T. G. Masaryk se stal jejím vůdcem. Později byla strana přejmenována na Českou stranu pokrokovou.

V roce 1907 se Masaryk rozhodl kandidovat za Českou pokrokovou stranu do říšské rady, ve volbách zvítězil. A v roce 1911 byl opět zvolen do říšské rady a v této době začal pracovat na svém třísvazkovém díle o Rusku. Roku 1913 vydal první 2 svazky. Konečné úpravy třetího dílu o Rusku, který byl věnován F. M. Dostojevskému, se T. G. Masaryk již nedočkal.²³

Tomáš Garrigue Masaryk kladl důraz na demokratický směr, sám se mohl přesvědčit o rozdílech Rakousko-Uherska a Spojenými státy americkými, kde měl své přátele. Po nastolení dualismu, byla země rozdělena, si uvědomoval národní nespokojenost a dle jeho názoru, byl tento krok neúspěšný, ale stále věřil v možnost demokratického směru v Rakousko–Uhersku.

Ještě před válkou netoužil po rozpadu Rakousko–Uherska, sám hledal způsob jak zemi demokratizovat, byl příznivcem parlamentarismu a rozdělení moci na zákonodárnu, soudní a výkonnou. Dvakrát se stal poslancem, založil několik

²² SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 134-140.

²³ POLÁK, Stanislav. *Kdo je...: Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 19-26.

politických stran a tvrdil, že politická strana by měla mít za cíl naplnění humanity, svůj kulturní program a také zastávat morální postoje. Často kritizoval tehdejší politické strany, chtěl vytvořit nový politický systém a založil nové politické uskupení, které nazval „realisté“.²⁴

Rok 1914 přinesl spory a válečný konflikt mezi Rakousko-Uherskem a Srbskem, který mohl vést k rozpadu Rakousko-Uherska, a tak se Masaryk rozhodl emigrovat a spolupracovat s Francií a Velkou Británií, aby osvobodil Čechy a Slováky z habsburské nadvlády. Své plány prozradil jen těm nejbližším kolegům z politiky, ti souhlasili a někteří z nich s ním začali spolupracovat, včetně mladého Edvarda Beneše.²⁵

²⁴ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 87-96.

²⁵ POLÁK, Stanislav. *Kdo je...: Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha: Mladá fronta, 1990, s. 27.

3 Edvard Beneš

Edvard Beneš se narodil dne 28. května 1884 v západočeském městečku Kožlany u Kralovic, jako desáté a zároveň poslední dítě Matěje a Anny Petronily Benešových. Jeho matce bylo již čtyřicet čtyři let, když se malý Edvard narodil. Jeho otec byl rolník. Kvůli otcově řemeslné a obchodní aktivitě měla vliv na výchovu Edvarda zejména jeho matka a později také jeho starší sourozenci.

V Kožlanech roku 1890 začal Edvard navštěvovat obecnou školu, na plnění školních povinností měl více času na rozdíl od jeho starších sourozenců, kteří pomáhali rodičům s domácími pracemi. Ve škole měl již od první třídy výborné výsledky a také byl horlivým čtenářem. Často své rodině předčítal, například během různých domácích pracích jako bylo draní peří.²⁶

K náboženství vedla mladého Edvarda jeho matka a také si přála, aby se její nejmladší syn stal knězem. Edvard začal chodit do kožlanského kostela a také se stal ministrantem. Brzy se však u něj začaly projevovat první pochybnosti o podobě náboženských jednání a víra pro něho znamenala mnoho výčitek svědomí než radosti. Od svých starších bratrů Vojty a Václava byl kvůli ministrování často kritizován. Oba se mu snažili vštípit jiné priority, proto se Edvard začal zajímat o české husitské hnutí a jeho minulost.

Jako desetiletý chlapec navštívil Edvard spolu se starším bratrem Vojtou poprvé Prahu. Ta ho okouzila. Poprvé se zde dostal do divadla a shlédl divadelní hru o Janu Žižkovi, která ho značně nadchla.²⁷

Václav a Vojta se přimlouvali u rodičů, zejména pak u matky, aby se mladý Edvard nestal knězem, ale pokračoval dále ve studiu. Vojta, který studoval v Praze, přislíbil rodičům, že bude svého bratra na studiích podporovat. A tak roku 1896

²⁶ DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš: politická biografie českého demokrata*. Praha: Karolinum, 2006, s. 22-26.

²⁷ NOVOTNÝ, Karel, KUFNEROVÁ, Zlata. *Člověk Edvard Beneš, čtení o druhé prezidentovi*. Praha: Dita, 2006, s. 9- 25.

dvanáctiletý Edvard přicestoval se svým bratrem Vojtou do Prahy, kde se zúčastnil přijímacího pohovoru na reálku v Karlíně. Omylem se připlétl k opravným zkouškám několika dalších studentů, při nichž prokázal značný rozhled a tamní profesor Edvardovi doporučil studovat humanitní obor.²⁸

Po prázdninách roku 1896 nastoupil Edvard Beneš na české gymnázium na Vinohradech. Zpočátku byly jeho studijní výsledky výborné, vynikal v dějepise, ve fyzice, kreslení, náboženství a ve zpěvu. Méně úspěšný byl ve studiu latiny, němčiny a češtiny. Na konci kvarty, v roce 1900, se jeho prospěch znatelně zhoršil. Příčinou byly Benešovy nové zájmy. Zaujaly ho západní jazyky, zejména pak francouzština a angličtina, v nichž se velice brzy začal orientovat a často četl moderní politickou, sociologickou a filosofickou literaturu, která byla dostupná v Čechách.

Dále hrál Edvard Beneš fotbal, který nebyl v této době příliš populární a také byl v rozporu s řádem gymnázia. Brzy se stal členem pražské SK Slavia, za niž začal hrát. Bral fotbal a další sportovní aktivity jako běžnou součást života. Sportovním fanouškem se nikdy nestal, o fotbale mluvil jako o hře, která byla živá, prudká a mohl si při ní dokonale unavit tělo, které potřebovalo pohyb.²⁹

Tento nový koníček mu přinesl problém, když si Edvard vážně zranil nohu a musel být hospitalizován na několik týdnů v nemocnici. Při zápase si přerazil holenní kost. Záhy vyšlo najevo, že se věnoval zakázanému sportu a ve škole mu byla snížena známka z mravů. Dále E. Beneše čekaly doplňovací zkoušky ze všech předmětů z důvodu jeho absence ve škole.

Jeho kantoři se shodovali, že byl mladý Edvard velmi inteligentní, málo společenský, uzavřený, pracovitý, s odlišnými názory od ostatních.³⁰

I přesto, že byl Edvard Beneš uzavřený a s nikým se nedružil, během studií na gymnázium se seznámil s Rudolfem Krystinkem. Potkali se právě ve fotbalovém klubu SK Slavia. Oba mladí muži si byli velice povahově podobní.

²⁸ DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš: politická biografie českého demokrata*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006, s. 23-27.

²⁹ Tamtéž, s. 19.

³⁰ NOVOTNÝ, Karel, KUFNEROVÁ, Zlata. *Člověk Edvard Beneš, čtení o druhé prezidentovi*. Praha: Dita, 2006, s. 16-25.

V roce 1903 se téměř devatenáctiletý Edvard Beneš poprvé setkal s T. G. Masarykem, který se o něm dozvěděl od začínajícího redaktora *Naší doby* Rudolfa Krystinka. Rozmluva mezi T. G. Masarykem a E. Benešem skončila nabídkou, aby mladý Edvard Beneš začal překládat z angličtiny a francouzštiny pro časopis *Naše doba*. Od této doby se stal příspěvatelem tohoto revue a také vzdáleným spolupracovníkem T. G. Masaryka.

Dne 9. července 1904 složil Edvard Beneš maturitní zkoušku, která nebyla příliš úspěšná, ale hned v říjnu téhož roku se zapsal na Filosofickou fakultu Univerzity Karlovy. Náplní jeho studia měla být románská, germánská a slovanská filologie. V zimním semestru si E. Beneš zapsal dějiny filozofie, protože je vyučoval T. G. Masaryk. Jeho projevy přímo vybízely k tomu, aby jeho idejím a vlivům E. Beneš odporoval. Masarykovy přednášky ovlivnily E. Beneše hlavně metodicky, ve způsobu kladení otázek.³¹

V srpnu roku 1905 odjel E. Beneš do Paříže, aby pokračoval ve studiu na Sorbonně, kde se zabýval filosofií, sociologií a politickými vědami. V zimním semestru roku 1905-1906 začal studovat na Faculté des Lettres na pařížské univerzitě a zapsal si zejména přednášky literárněhistorické a filologické. Při studiu na univerzitě se snažil zdokonalovat svou němčinu, francouzštinu, angličtinu, italštinu a ruštinu. Tehdy měl už jasný cíl, chtěl se stát českým politikem.

Jelikož si musel vydělávat na živobytí sám, domluvil si před svým odjezdem do Francie, že bude posílat různé texty a články do redakce sociálně demokratického deníku *Právo lidu* a do měsíčníku *Volná myšlenka*. Byl velice pilný, a to se odrazilo na jeho zdraví. Málo spal, denně pracoval 16-18 hodin, a proto v roce 1906 začaly E. Benešovy žaludeční problémy, kvůli kterým musel strávit několik týdnů v lázních na léčení.³²

³¹ DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš: politická biografie českého demokrata*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006, s. 31-32.

³² NOVOTNÝ, Karel, KUFNEROVÁ, Zlata. *Člověk Edvard Beneš, čtení o druhé prezidentovi*. Praha: Dita, 2006, s. 29-33.

Dále v roce 1907 se E. Beneš zapsal ke studiu politických věd na univerzitě v Dijonu, kde mohl dosáhnout svého vysněného doktorátu. Rovněž jako v Praze se E. Beneš vzdělával hlavně četbou, kterou trávil ve svém studentském pokoji v Rue Tournefort 19 v Latinské čtvrti, kde jeho knihy přeplňovaly skříně, a tak se hromadily na podlaze.³³

V Paříži se seznámil s třemi českými studentkami, z nichž jedna později Edvarda Beneše zaujala. Jmenovala se Hana Vlčková (1885–1974), která sem přijela se svými kamarádkami. Byla velice vzdělaná a okouzující. Edvard Beneš dívkám ochotně radil, poučoval je a pomáhal jim, ale jak již bylo pro něj typické, udržoval si jistý odstup, protože neměl zájem navazovat citové vztahy. Chtěl se pouze věnovat studiu a navíc se musel živit psaním do časopisů.

Přestože byl Edvard Beneš společensky neobratný s nedostatkem elegance, imponoval všem třem dívkám, nejvíce však Haně Vlčkové. Především z Haniny iniciativy se nakonec přátelský vztah Edvarda a Hany stal vážným citovým spojením, a to již na přelomu let 1905-1906. Poté v květnu 1906 se mladí lidé v tichosti zasnoubili.

Jelikož E. Beneš musel odcestovat do Velké Británie, kam byl poslán redakcí časopisu *Právo lidu* a Hana zpět do Čech, dohodli se mladí snoubenci na dočasném rozchodu. Edvard Beneš neváhal a ještě před svým odjezdem požádal Hanu o ruku. Odpovědi se však okamžitě nedočkal. Teprve později Hana se sňatkem souhlasila.³⁴

Edvard Beneš nebyl z Londýna nadšený, naopak byl rozčarovaný. Hned v prvních člancích pro *Právo lidu* vyjádřil své značné zklamání z tohoto velkého města. Velice emotivně popsal, jak se cítil po procházce Londýnem. Byl šokován velkým a patrným rozdílem mezi bohatstvím a chudobou.

³³ MACKENZIE, Compton. *Dr. Beneš*. Praha, 1947, s. 49.

³⁴ NOVOTNÝ, Karel, KUFNEROVÁ, Zlata. *Člověk Edvard Beneš, čtení o druhé prezidentovi*. Praha: Dita, 2006, s. 34-39.

Cesta do Velké Británie pro něj neznamovala pouze práci se psaním článků, ale také si zde zdokonalil angličtinu a poznal další evropské velkoměsto. Ubytoval se v jihovýchodní části Londýna, v Stamford Street.³⁵

Jméno jeho budoucí manželky Hany bylo Anna, ale jelikož E. Beneš měl kdysi dívku jménem Anna, která ho zklamala, požádal Annu o přejmenování na Hanu. Ta s tím souhlasila.³⁶

V roce 1907 odjel Edvard Beneš do Německa, kam se zapsal na filozofickou fakultu v Berlíně. V berlínském prostředí se necítil dobře, příčinou mohla být i jeho kontrola při příjezdu, kdy byl německou policií zkontrolován kvůli své zásobě filozofických a zvláště socialistických spisů. Z Německa měl Edvard Beneš v plánu navštívit ještě Rusko, jako čtvrtou evropskou velmoc, kterou chtěl poznat a mohl tak uzavřít svůj poznávací okruh po Evropě. Cestu nakonec neuskutečnil, ruské úřady mu odmítly dát vízum a také se musel vrátit zpět do Čech kvůli vojenské službě. Vypršel mu její odklad, získaný z důvodu studia.³⁷

Během svých studijních let na vysoké škole sepsal Edvard Beneš několik set příspěvků do českých a francouzských časopisů, zdokonalil se ve francouzštině, němčině a angličtině a dosáhl doktorátu na univerzitě v Dijonu.

Když se v září 1908 E. Beneš vrátil zpět domů do Čech, na pražské české univerzitě předložil svou dizertační práci *Vznik a vývoj politického individualismu v dějinách moderní filosofie*, získal doktorský titul, tentokrát z filozofie.

S Hanou se dohodli o uzavření sňatku, který se konal dne 10. prosince 1909. Edvard Beneš získal místo profesora na vinohradské obchodní akademii a v roce 1912 napsal habilitační spis, který nazval *Stranictví*. Jeho spis vycházel ze západoevropských poznatků, především z poznatků a analýz Emila Durkheima (1858–1917), kterému vyčítal přílišný důraz na kolektivismus. Spis byl rozdělen do tří

³⁵ NOVOTNÝ, Karel, KUFNEROVÁ, Zlata. *Člověk Edvard Beneš, čtení o druhé prezidentovi*. Praha: Dita, 2006, s. 38.

³⁶ BUDINSKÝ, Libor. *Deset prezidentů*. Praha, 2003, s. 40.

³⁷ NOVOTNÝ, Karel, KUFNEROVÁ, Zlata. *Člověk Edvard Beneš, čtení o druhé prezidentovi*. Praha: Dita, 2006, s. 40-43.

částí. Nejprve se E. Beneš zabýval politickou kulturou, stranou a demokratismem, poté rozebíral psychologii strany a straníka a v poslední části se věnoval demokracii. Na základě toho spisu se roku 1913 stal na filozofické fakultě České univerzity Karlo-Ferdinandovy v Praze soukromým docentem filozofie se zaměřením na sociologii a v roce 1914 získal stejný vědeckopedagogický titul i na pražské České vysoké škole technické.³⁸

V sociologii vycházel již ze zmiňovaného E. Durkheima, který se zabýval sociálními skupinami a zkoumal jejich vztahy. E. Beneš byl spíše zaměřen na individua, podobně jako T. G. Masaryk. Stejně jako T. G. Masaryk, se E. Beneš kriticky stavěl vůči marxismu, neboť mu vadil princip třídního boje a podceňování individua.³⁹

³⁸ DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš: politická biografie českého demokrata*. Praha: Karolinum, 2006, s. 58-88.

³⁹ HANZAL, Josef. *Kdo je...:Edvard Beneš*. Praha: Mladá fronta, 1994, s. 9-10.

4 Přátelství Tomáše Garrigua Masaryka a Edvarda Beneše v dobách světové války a jejich korespondence

4.1 Korespondence

Válka, která probíhala v letech 1914–1918, byla nazývána Velkou válkou. Do ní vstoupila česká společnost jako celek. Platila pro ni všeobecná pravidla této války. Mezi nimiž byla mobilizace lidských i ekonomických zdrojů, propaganda, vedení války neobvyklými a nepřístupnými metodami a provázanost fronty a zázemí.

Vztah T. G. Masaryka s E. Benešem se během let prohluboval, ale vždy byl držen na rovině určité spolupráce. Rozdíl mezi oběma muži byl znatelný, nejen věkově, ale i životními zkušenostmi, rozhledem a autoritou. Názorným příkladem může být vstup E. Beneše na univerzitu v roce 1904, kdy již v této době byl T. G. Masaryk velice uznávaným politikem a vysokoškolským profesorem.⁴⁰

Není možné přesně určit, kdy vlastně vznikl zahraniční odboj. T. G. Masaryk a E. Beneš tento odboj nazývali „naše akce“, hlavním centrem odboje se v roce 1916 stala Československá národní rada (ČSNR). Její sídlo bylo v Paříži.

V roce 1914 odjel T. G. Masaryk do zahraničí, počítal však, že se ještě do své rodné země vrátí, ale na počátku roku 1915 ho E. Beneš upozornil, aby se nevracel. Hrozilo mu zatčení. Masarykovým novým domovem se stalo Švýcarsko. Jeho největšími spolupracovníky v dobách exilu se stali Edvard Beneš a Milan Rastislav Štefánik.

Hlavními body zahraničního odboje a obsahem korespondence T. G. Masaryka a E. Beneše se stalo finanční zabezpečení, politická a personální jednota hnutí – řešení vztahů s krajany, prosazení cílů hnutí v politice a veřejném mínění, spolupráce s domácími politiky a nakonec vytvoření samostatného vojska. Oba politici měli na tyto body odlišné názory, ale snažili se, udržet si určité rozhodující postavení. Důležitou oporou pro zahraniční odboj byla krajanská hnutí.

⁴⁰ HÁJKOVÁ, Dagmar, ŠEDIVÝ Ivan. *Korespondence TGM, T. G. M. - Edvard Beneš 1914-1918*. Praha, 2004, s. 6-21.

Podporovala je nejen finančně, ale i politicky. Paradoxem je, že ani jeden z politiků se nestal členem žádného z těchto hnutí. Zahraničním odbojem prošlo několik politiků, jedním z nich byl i Josef Dürich (1847–1927), který zastupoval odboj v Rusku. Tento fakt se nelíbil E. Benešovi, a tak se snažil T. G. Masaryka přesvědčit spolu s M. R. Štefánikem, že J. Dürich více škodí, než aby pomáhal. T. G. Masaryk se k této záležitosti stavěl velice loajálně, bral na J. Düricha ohled.

Spolu s J. Dürichem byl v Rusku i M. R. Štefánik, který napsal E. Benešovi, že si s J. Dürichem nerozumí a že s ním ukončí spolupráci. Nakonec byl J. Dürich v roce 1917 vyloučen z ČSNR. Hlavním důvodem vyloučení bylo jednotné vedení zahraničního odboje, J. Dürich se odlišoval od ostatních.⁴¹

Dalším bodem, který se objevil v „*Korespondenci*“, je vztah mezi Čechy a Slováky. Nejznámější zahraniční organizací na Slovensku byla Slovenská liga. T. G. Masaryk se velice snažil o spolupráci mezi Čechy a Slováky, dokonce jim chtěl ve svém budoucím státě, který navrhoval, přiznat jejich jazyk a administrativní jednotnost.

Kniha *Korespondence T. G. Masaryk - Edvard Beneš 1914 - 1918* vypovídá o činnostech a cílech obou mužů za války v politice. Předmětem jejich zájmu bylo především politické dění a tak ostatní problémy a jejich soukromé životy byly v pozadí. Vše bylo zapříčiněno jejich velkým posláním a prací v zahraničním odboji.

Edvard Beneš byl pro T. G. Masaryka nejbližším spolupracovníkem, a to jak v zahraničí, tak ve vnitřní politice. T. G. Masaryk vnímal E. Beneše jako svého možného nástupce, který by ho mohl do budoucna vystřídat v prezidentském úřadě. K prosazování politiky ve větší míře využíval tisk. Sám byl žurnalistou, ale publikoval pod pseudonymem, bylo jen otázkou času, kdy bude vše odhaleno.⁴²

Masarykova angažovanost do politiky se projevovala zdatně v politických zápasech mezi Hradem a Podhradem. Byly to ideologicko-politické bloky. V instituci Hrad byl hlavou prezident T. G. Masaryk a výkonným představitelem E. Beneš.

⁴¹ HÁJKOVÁ, Dagmar, ŠEDIVÝ Ivan. *Korespondence TGM, T. G. M. - Edvard Beneš 1914-1918*. Praha, 2004, s. 6-21.

⁴² Tamtéž, s. 6-21.

Velkým odpůrcem bloku Hrad a samostatného prezidenta T. G. Masaryka byl Karel Kramář. Nesouhlasil s tím, jak T. G. Masaryk připravoval E. Beneše do prezidentského úřadu a že si ho vybral jako své nástupce.⁴³

4.2 Přátelství

4.2.1 Léta 1914-1915

Edvard Beneš vzpomínal na své kroky v září 1914, které ho za první světové války vedly do Masarykovy blízkosti a také k protirakouské odbojové činnosti. Do války znal T. G. Masaryk E. Beneše osobně velice málo, četl pouze jeho články z Paříže a jeho publikace.

Po svém znepokojení s pasivitou domácí politiky Edvard Beneš neváhal a snažil se vyhledat T. G. Masaryka. Potkal ho na Letné v Praze, když měl T. G. Masaryk namířeno domů. Rozhovor mezi muži byl dlouhý, T. G. Masaryk E. Benešovi naznačil, že spolu mohou spolupracovat. Dohodli se na pravidelných schůzkách v redakci časopisu *Čas*, kam oba přispívali. T. G. Masaryk sdělil E. Benešovi, že má i styky v cizině, kam se rovněž chystal. Plánoval cestu do Nizozemí, aby informoval své přátele o situaci v zemi.⁴⁴ Také tuto cestu považoval za symbolickou, protože byl v Nizozemí ve městě Naarden pohřben Jan Ámos Komenský (1592-1670) a sám T. G. Masaryk nazval první kapitolu ze svých pamětí „*Kšaft Komenského*“.⁴⁵ Po návratu z Nizozemí sezval T. G. Masaryk několik svých přátel, aby jim vyložil své názory, zkušenosti a naznačil své plány. Poté se všichni společně scházeli a debatovali o možném výsledku války, cílech české politiky a o tom, co by mohli dělat dál, až vznikl spolek, který byl nazván *Maffie*.⁴⁶ Organizace získávala informace politické a vojenské a také informace morálního rázu o české situaci pro lidi, kteří vedli odboj v zahraničí. Dále měla pracovat na uspořádání politického života po zániku Rakousko-Uherska a měla dodávat v rámci svých možností finanční podporu

⁴³ PECHÁČEK, Jaroslav. *Masaryk, Beneš, Hrad: Masarykovy dopisy Benešovi*. Praha: Faun, 1996, s. 13–20.

⁴⁴ NOVOTNÝ, Karel, KUFNEROVÁ, Zlata. *Člověk Edvard Beneš, čtení o druhé prezidentovi*. Praha: Dita, 2006, s. 47-53.

⁴⁵ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 163-169.

⁴⁶ Jednalo se o protirakouskou odbojovou organizaci, která se zabývala zpravodajskou činností. Zpočátku ji vedl Edvard Beneš, než odešel definitivně do zahraničí.

zahraničnímu odboji. T. G. Masaryk zveřejnil čtyři body zahraničního působení: sjednocení Čechů a Slováků v zahraničí, propagace české a slovenské kauzy u Spojenců, sbírání fondů pro činnost a založení armády.⁴⁷

Edvard Beneš se více informací dozvěděl od T. G. Masaryka tehdy, kdy ho doprovázel z redakce domů. T. G. Masaryk mluvil o svých hovorech s jinými politiky, o velmi cenných dokumentech, ke kterým se dostal spolu s J. S. Macharem (1864-1942). Zanedlouho se objevil T. G. Masaryk u E. Beneše doma a žádal ho, aby odjel do Vídně za J. S. Macharem pro zprávy. Od této chvíle byl E. Beneš pověřen, když T. G. Masaryk nemohl, aby cestoval do Vídně a Drážďan, aby odtud pašoval zahraniční tisk, který nebyl veřejně přístupný.⁴⁸

V listopadu 1914 T. G. Masaryk odkryl své plány a rozhodl se, že bude třeba zřídit odboj. Poté si naplánoval odjet pracovat do ciziny. Ještě než definitivně odjel, panovala v Praze stísněná nálada, političtí kolegové byli v nejistotě z odhadování činů Ruska a Spojenců a také si nebyli jisti ve svých vlastních řadách. Než podnikl cestu do Itálie, seznámil E. Beneše podrobně se vztahy s ostatními politiky, s jeho intervencemi a vypověděl mu, jak chápal situaci ve světě, zejména v politice, zároveň mu představil plán postupu práce jak doma, tak v zahraničí. Podrobně probíral obtíže sjednocení Jihoslovanů a naznačil, že bychom měli usilovat o smír mezi Jihoslovany, aby Rakousko-Uhersko netěžilo ze sporů mezi nimi. Dále upozorňoval, jak upravit administraci v Praze a Brně a také chtěl sjednotit Moravu a Slezsko. Nakonec se od něj E. Beneš dozvěděl, že ho celou dobu zasvěcoval do svého politického programu do budoucna, který byl značně zkrácený. Před Masarykovým odjezdem se oba politici domluvili na různých heslech, která měli využívat při psaní zpráv. Smluvili si celé věty, které znamenaly například, že hrozí nebezpečí nebo zatčení.⁴⁹

⁴⁷ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 163-169.

⁴⁸ NOVOTNÝ, Karel, KUFNEROVÁ, Zlata. *Člověk Edvard Beneš, čtení o druhé prezidentovi*. Praha: Dita, 2006, s. 47-53.

⁴⁹ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 17-30.

T. G. Masaryk odjel nejspíše dne 18. prosince 1914 do Itálie spolu s dcerou Olgou.⁵⁰ Aby mohli odcestovat, musel předstírat, že jeho dcera onemocněla a tak jí musí doprovodit na léčebný pobyt právě do Itálie. Jeho dcera ho doprovázela téměř na všech cestách, dělala mu sekretářku za pobytu v Ženevě a v Londýně, byla velice odvážná.⁵¹ Pověřil tak Edvarda Beneše, pro případ, že by se nevrátil zpět do vlasti, aby byl spojencem mezi ním a ostatními politickými činiteli, s nimiž jednal v Praze, zejména se Sokoly, s radikály a se skupinou pokrovců kolem časopisu *Čas*. Vše bylo domluveno krátce před poslední schůzkou T. G. Masaryka a E. Beneše, která se konala v prvním týdnu v prosinci v roce 1914. Zde T. G. Masaryk sdělil E. Benešovi svůj úmysl, že se ještě vrátí zpět do Prahy, ale pro všechny případy mu vyložil v podstatě plány, které zamýšlel podniknout tehdy, pokud se nevrátí. Ostatním kolegům oznámil, že pověřil Edvarda Beneše, aby s ním jednal a řídil veškerou práci.⁵²

T. G. Masaryk byl hned od počátku považován za hlavní autoritu odboje, jeho nejbližším spolupracovníkem byl Edvard Beneš a poté také Milan Rastislav Štefánik, kteří za ním později přišli pracovat do zahraničí. Všichni tři fungovali jako dobře se doplňující tým, nejvíce se zabývali osvobozeneckým hnutím Čechů a Slováků a osvobozením československých zajatců.⁵³

Na počátku roku 1915 se T. G. Masaryk a E. Beneš sešli v Curychu, kde mu E. Beneš oznámil, že se do Prahy nemůže vrátit. Mezitím ho T. G. Masaryk pověřil několika úkoly. Sám se rozhodl zůstat v cizině po dobu války a snažil se vybudovat českou politickou emigraci, která by vystoupila proti Rakousko-Uhersku. Opět si zrekapitulovali vše, co bylo dáno, než T. G. Masaryk odjel pryč. Nově však E. Benešovi stanovil, s kým by měl udržovat styky a které politiky zapojit do činnosti. Upozornil, že ještě někdo z politiků by měl odejít do emigrace, aby byla posílána zahraniční spolupráce. Žádal E. Beneše, aby založil tajný komitét z řad politiků, kteří by udržovali styky s cizinou a posílali materiály přes hranice. Důležité bylo

⁵⁰ Ve skutečnosti Prahu opustil již dne 17. prosince 1914 a den 18. prosince 1914 je datem překročení rakouských hranic. Sám T. G. Masaryk si nepamatoval přesný den.

⁵¹ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 169-175.

⁵² BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 17-30.

⁵³ HÁJKOVÁ, Dagmar. „*Naše česká věc*“ *Češi v Americe za první světové války*. Praha: Lidové noviny, 2011, s. 18-25.

nezapomenout být stále připraven na zatčení a mít proto vedle sebe náhradníka, protože spojení s Prahou nemělo být přerušeno.⁵⁴

První schůzka organizace *Maffie* se konala v březnu 1915. E. Beneš zde vylíčil zprávy od T. G. Masaryka, zejména politickou a vojenskou situaci. V této době se E. Beneš dozvěděl z vídeňských dokumentů o jednání třech důležitých otázek, první byla o našem vojsku v Rusku, kdy T. G. Masaryk navrhoval, aby J. Scheiner (1861-1932) odešel do Ruska a ujal se vedení organizace vojska. Druhá otázka se týkala politické emigrace, zejména toho, kdo z politiků by měl odejít do ciziny za T. G. Masarykem. Poslední otázka se zabývala rozšířením organizace *Maffie* o nové politiky. Všichni stávající členové souhlasili s rozšířením. Edvard Beneš byl od T. G. Masaryka upozorněn ve zprávách, že by mezi novými členy organizace měli být takoví politici, kteří by odešli za hranice. Téměř v každém dopise T. G. Masaryk upozorňoval, že je třeba sehnat peníze na domácí i zahraniční činnost. On sám doufal v pomoc svých osobních přátel ze Spojených států amerických. Bohužel finance nebyly dostačující, proto poprosil E. Beneše, aby mu nějaké poslal. Sám E. Beneš tak udělal a na počátku jara roku 1915 mu je z vlastních úspor poslal. V této době byl již T. G. Masaryk sledován, proto si E. Beneš musel dávat velký pozor na to, jak peníze poslat. Rozhodl se pro riskantní čin, peníze poslal prostřednictvím rakousko-uherského vládního ústavu. Zásilka T. G. Masarykovi došla v pořádku, a proto tuto akci ještě jednou zopakoval.⁵⁵

T. G. Masaryk věděl, že by měli založit noviny, pomocí kterých by čeští emigranti byli informováni. Proto byla v roce 1915 založena Československá samostatnost, která původně vycházela ve Švýcarsku a poté v Paříži. Objevovaly se zde články o programu a cílech české politické emigrace, například, že si Češi musí rozšířit své organizace. Jak T. G. Masaryk tak E. Beneš byli přesvědčeni, že každý jiný tisk by nebyl schopen takovéto zodpovědnosti o vydávání důležitých informací.

K české propagandě se přidávali různí umělci a intelektuálové, ta se rozšiřovala a upevňovala. Dalším krokem k úspěchu české zahraniční propagandy

⁵⁴ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 37-45.

⁵⁵ Tamtéž, s. 45-56.

bylo navázání spolupráce se Slováky, ale jednání s nimi byla dlouho neúspěšná, měli obavy, že by kvůli Čechům ztratili svoji individualitu. Nakonec bylo přijato prohlášení, že čeští emigranti a Slováci budou spolupracovat na zabezpečení samostatného hospodářského, kulturního a politického vývoje v rámci budoucího československého státu. Dále bylo třeba zajistit zahraničnímu odboji finanční podporu, většina krajanů posílala peníze T. G. Masarykovi tam, kde v zahraničí zrovna pobýval. Podmínkou však bylo, aby jim posílal přesné vyúčtování, jak s penězi zachází. T. G. Masaryk nechtěl, aby mu účetnictví znepříjemňovalo již tak těžkou situaci spojenou s prací v odboji a tak si dokonce stěžoval Edvardu Benešovi. Snažil se jim vysvětlit, že všechny peníze byly používány na politické akce, a proto se američtí krajané rozhodli a usnesli, že nebudou po T. G. Masarykovi žádat podrobné vyúčtování.⁵⁶

V březnu 1915 žádal T. G. Masaryk E. Beneše, aby za ním přicestoval do Švýcarska, protože bylo třeba detailnější dohody mezi Prahou a zahraničím, ve vzkazech a zprávách se vše nedalo správně vylíčit.⁵⁷

E. Beneš se rozhodl odjet, bohužel měl problémy s pasem, pomohl mu až jeden jeho přítel, který mu odjezd zařídil, vytvořil mu pas s falešným jménem. Jako důvod odjezdu udal vědeckou cestu. I když byl jeho pas na první pohled falešný, podařilo se Edvardu Benešovi bez problémů projet Německem. Bohužel ho čekala ještě poslední nebezpečná překážka, několikahodinová prohlídka na německo-švýcarských hranicích. Prohlídkou prošel a dne 3. září 1915 se ještě večer mohl sejít s T. G. Masarykem v Ženevě.⁵⁸ Zde u T. G. Masaryka strávil přibližně týden, podrobně oba politici probírali organizaci styků a poslů, kteří doručovali jejich vzkazy. T. G. Masaryk dal E. Benešovi přesné výpočty potřebných peněz a seznámil ho s plány do konce roku, zejména s organizačními a publicistickými, chtěl vydávat časopisy o situaci v Čechách. Jedním z nich byl čtrnáctideník *La Nation Tchèque*. Edvard Beneš dostal od T. G. Masaryka nelehký úkol, který se týkal Masarykova

⁵⁶ HÁJKOVÁ, Dagmar. „Naše česká věc“ Češi v Americe za první světové války. Praha: Lidové noviny, 2011, s. 52-61.

⁵⁷ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 31-36.

⁵⁸ NOVOTNÝ, Karel, KUFNEROVÁ, Zlata. *Člověk Edvard Beneš, čtení o druhé prezidentovi*. Praha: Dita, 2006, s. 54-56.

veřejného vystoupení. Měl v Praze projednat otázku jeho veřejného vystoupení, které chtěl T. G. Masaryk zaměřit proti Rakousko-Uhersku. Zejména v této chvíli, kdy Rakousko-Uhersko bylo zmítáno porážkami v Srbsku a na východní frontě. Nakonec se T. G. Masaryk rozhodl, že ze Švýcarska odcestuje do Paříže a do Londýna. Po celý svůj pobyt v Ženevě používal T. G. Masaryk svůj pseudonym Thomas G. Marsden, kvůli bezpečí.⁵⁹

Po návratu E. Beneše do Prahy byla svolána schůze organizace *Maffie*, kde byla projednána všechna přání T. G. Masaryka, která znal důvěrněji pouze Edvard Beneš, především veřejné vystoupení T. G. Masaryka. Po diskuzi s ostatními členy, byl T. G. Masaryk požádán o setrvání, důvodem byla obava z pronásledování. Výsledkem schůze bylo rozhodnutí, že někdo bude muset odejít také do zahraničí jako T. G. Masaryk. Navrhován byl J. Dürich, který souhlasil a byl také poslán, dále se za hranice měli vypravit i žurnalisté a jiní političtí pracovníci.

T. G. Masaryk si často stěžoval E. Benešovi na nedostatek politicky schopných lidí za hranicemi. To byl také jeden z důvodů, proč byl E. Beneš stále připraven k útěku do zahraničí, měl odcestovat do Francie, kde studoval, další příčinou byla varování o zatčení. Zatčení se netýkalo jenom E. Beneše, ale i dalších členů organizace *Maffie*. Když byli někteří z nich zatčeni, rozhodl se E. Beneš odjet do zahraničí. Odjel dne 2. listopadu 1915 za T. G. Masarykem do Švýcarska a přinesl netrpělivému příteli souhlas o jeho veřejném vystoupení od členů *Maffie*. T. G. Masaryk byl znepokojen rychlým odjezdem E. Beneše z Prahy, měl obavy, kdo bude vést spojení mezi Prahou a zahraničím, kdo bude zastupovat E. Beneše. Navrhl mu tedy, aby se vrátil zpět a lépe zajistil spojení Prahy se zahraničím. Na to E. Beneš namítl, že se vrátí, pokud si bude T. G. Masaryk přát, ale upozornil ho, že byl pronásledován policií a že by se vrátil už jen do vězení.

Druhý den přišel T. G. Masaryk s novým plánem, jak budou postupovat dál. Každý z nich by měl působit někde jinde, on v Londýně a E. Beneš v Paříži, oba tak pokryjí hlavní města dvou západních spojeneckých zemí. Plán byl uskutečněn a oba politici odjeli do příslušných měst. Chtěli založit politickou emigraci českou a také

⁵⁹ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 57-67.

chtěli obnovit svá povolání profesorů a publicistů v příslušných městech a univerzitách, jeden v Londýně, druhý v Paříži. Paříž a Londýn byla hlavní města dohodových států a také se prozatím staly centry zahraniční propagandy, Paříž byla centrem vojenským a Londýn centrem politickým.⁶⁰ Když se v říjnu roku 1915 k Ústředním mocnostem přidali Bulhaři, rozhodl se T. G. Masaryk urychlit politické prohlášení vypracované spolu s Edvardem Benešem a dne 14. listopadu 1915 bylo uveřejněno první prohlášení Českého zahraničního komitétu, hlavní myšlenkou bylo usilování o samostatný československý stát a znamenalo v podstatě vypovězení války Rakousko-Uhersku, v něž ztratili členové komitétu důvěru a neuznávali ho.⁶¹

4.2.2 Léta 1916-1917

T. G. Masaryk a E. Beneš se sešli v Paříži dne 16. září 1916, strávili spolu necelé dva týdny a E. Beneš učinil první přípravy k soustavné politické činnosti ve Francii, přesně jak se spolu domluvili. E. Benešovi bylo svěřeno veškeré vedení tiskové, propagační a politické činnosti, dále byla domluvena návštěva dobrovolníků v Lyoně, kterou zorganizoval T. G. Masaryk s pomocí právě E. Beneše. Po dohodě s T. G. Masarykem začal E. Beneš pracovat na veřejném vystoupení, kterého se měli účastnit i zástupci našich emigrantů, jednal tedy s Francií, Velkou Británií, Spojenými státy americkými a Ruskem. Po jednáních, která uskutečnil on sám, se dohodl s T. G. Masarykem, aby pokračoval v jednáních v Londýně. Začátky E. Beneše v Paříži byly těžké, bydlel v Rue Léopold Robert, v malém studentském pokoji v pátém patře, kde začal svou propagační práci.⁶²

V listopadu 1915 pozval T. G. Masaryk E. Beneše do Londýna, aby spolu prodiskutovali především věci organizační a pak podali navzájem veškeré zprávy o jejich jednáních a plánech na schůzi do Spojených států amerických.

Rok 1916 byl druhou etapou zahraničního odboje, zejména pak dobou vnější organizace osvobozené akce v zahraničí. V důsledku pokusu o mírová jednání ústředních mocností na konci roku 1916 a také reakcí Spojenců na tento pokus,

⁶⁰ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 57-90.

⁶¹ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 176-186.

⁶² BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 93-99.

vstoupila osvobozenecá akce a celý československý problém do popředí mezinárodní politiky. Na přání T. G. Masaryka se E. Beneš sešel s M. R. Štefánikem, aby spolu projednali politickou situaci. Ten se ale od obou politiků v mnohém lišil, málo znal politické poměry doma v Čechách, takže jak T. G. Masaryk, tak E. Beneš se velice často obávali, že M. R. Štefánik by se mohl dopustit nějakých politických omylů. T. G. Masaryk požádal E. Beneše, aby přicestoval do Londýna a také mu poslal dopis, ve kterém stálo, aby někdo z našich politiků dojel za emigranty do Nizozemí, zde T. G. Masaryk zřídil prozatímní centrum propagandy. Při jejich setkání v Londýně vybídl T. G. Masaryk E. Beneše, aby se na cestu do Nizozemí vydal on sám, Edvard Beneš souhlasil. Dále spolu oba politici vedli dlouhý rozhovor, kde řešili spolupráci s M. R. Štefánikem, zprávy z domova a již zmíněnou Benešovu cestu do Nizozemí. Když se E. Beneš vrátil do Paříže, byl M. R. Štefánik odvezen do nemocnice a operován, důvodem byl jeho nemocný žaludek. E. Beneš se musel ujmout nejen své práce, ale i Štefánikovy.⁶³ E. Beneš napsal T. G. Masarykovi o Štefánikově operaci, často pak ve svých zprávách řešili jeho zdravotní stav, který nebyl příznivý. Jelikož měl E. Beneš příliš práce, rozhodl se T. G. Masaryk přijet do Paříže, aby mu pomohl. Přijel na konci ledna 1916.⁶⁴

Po příjezdu T. G. Masaryka do Paříže se oba politici rozhodli přednášet na univerzitách, T. G. Masaryk přednášel na Sorbonně. Téma jeho přednášek se dotýkalo postavení Slovanů ve světě, kdy vykládal o společných cílech s ostatními politiky v emigraci. Spolu s přednáškou E. Beneše tvořily obě přednášky ideový základ jejich politického programu. Na základě tohoto programu byla vybudována politická, vojenská akce a propagační žurnalistika a literární činnost.

Paříž si oba politici zvolili jako hlavní centrum politického dění, diplomacie a vojenských záležitostí všech spojeneckých zemí. Hlavním orgánem se stala Československá národní rada (ČSNR), která vznikla právě v roce 1916, jejím předsedou byl Tomáš Garrigue Masaryk, místopředsedou se stal Josef Dürich, zástupcem Slováků se stal Milan Rastislav Štefánik a generálním sekretářem byl

⁶³ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 143-160.

⁶⁴ HÁJKOVÁ, Dagmar, ŠEDIVÝ Ivan. *Korespondence TGM, T. G. M. - Edvard Beneš 1914-1918*. Praha, 2004, s. 6-21.

Edvard Beneš. ČSNR byla vytvořena, protože bylo třeba upevnit politiku, diplomacii a také celou organizaci vojska. Masarykovo předsednictví bylo uznáno emigranty a dalšími zahraničními činiteli a Edvard Beneš se ujal pravidelného úřadování v generálním sekretariátu Národní rady.⁶⁵

Po příchodu T. G. Masaryka zpět do Londýna ho anglická organizace přijala a podřídila se jeho pokynům. Pomáhal v dobrovolnictví emigrantů, vyřizoval spory a zejména se angažoval v tiskové činnosti, zanedlouho nechal zřídit tiskovou kancelář. Naopak američtí krajané znali T. G. Masaryka již z předchozích let, kdy navštívil Spojené státy americké.⁶⁶ Odjezdem do Spojených států amerických si většina Čechů řešila problémy, které už nebyly doma zvladatelné, odcházeli především kvůli ekonomickým a sociálním problémům. Když T. G. Masaryk v roce 1907 navštívil tuto zemi, místní krajané a jejich komunity, poznamenal si, že doma by se neměli vzdát národnosti a určitě by se neměli učit německy a zde by se čeští emigranti měli naučit co nejdříve anglicky. Vzhledem k událostem v Evropě od konce července 1914 probíhaly v českých organizacích v USA demonstrace proti Rakousko-Uhersku. Po zprávách, které byly uveřejněny v novinách, psali o zabití T. G. Masaryka a krutém potlačení povstání v Čechách, které doprovázelo zabíjení mužů, žen a dětí, se čeští krajané rozhořčili, nemohli uvěřit, že zemřel T. G. Masaryk. Nakonec vše bylo nadneseno pro nedostatek oficiálních informací a zpráva v novinách byla vymyšlená. Krajané T. G. Masaryka uznávali za vůdčí autoritu a hlavu revolučního hnutí.⁶⁷

Proto T. G. Masaryk neměl po svém odjezdu z Prahy problém navázat styky s krajané ve Spojených státech amerických. Nejen američtí, ale i čeští a slovenští krajané se připojili k veřejnému vystoupení T. G. Masaryka dne 14. listopadu 1915, se kterým mu velice pomáhal i Edvard Beneš. Toto připojení bylo zároveň potvrzením o začaté spolupráci.

⁶⁵ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 143-160.

⁶⁶ Tamtéž, 143-160.

⁶⁷ HÁJKOVÁ, Dagmar. „*Naše česká věc*“ *Češi v Americe za první světové války*. Praha: Lidové noviny, 2011, s. 8-30.

Když byl T. G. Masaryk v Paříži, několikrát přišel navštívit E. Beneše do jeho bytu, kde při jídle hovořili a rozhodovali se o svých cílech, plánech a dalších krocích. Edvard Beneš vzpomínal, jak neměl chvíli na odpočinek, kromě pauzy na jídlo, celé čtyři roky neustále pracoval. Po zřízení tiskové kanceláře začali oba politici vydávat své revue *Nation Tchèque* a *Le Monde Slave*, ale i další publikace, knihy a mapy, tímto se rozšiřovala jejich propagační činnost, o níž oběma politikům šlo. Jak T. G. Masaryk, tak E. Beneš vyhledávali spolupráci s vědeckými pracovníky ve Francii, Itálii, Velké Británii a v Rusku proto, že tito lidé byli dobrými šířiteli vědomostí o věcech, na kterých oba pracovali. Rozhodnutí Národní rady, která padla v roce 1916 za přítomnosti T. G. Masaryka v Paříži, se týkala zejména věcí vojenských. Ve Francii okamžitě po vyhlášení války naše kolonie zorganizovaly vstup našich vojáků do cizinecké legie. T. G. Masaryk již od počátku revoluční činnosti spolu s E. Benešem měli plán velké armády, pokud budeme mít armádu, dostaneme se do nového právního postavení k Rakousko-Uhersku i Spojencům, dalším krokem by pak mohlo být vyhlášení války Rakousko-Uhersku.⁶⁸

Oba politici se rozhodli navštívit společně Oxford v roce 1916, aby si zde promluvili s místními profesory o problémech války. V této době byli Spojenci v těžké situaci, vyhlídky na „náš“ úspěch byly ohroženy.

Denně se Tomáš Garrigue Masaryk a Edvard Beneš scházeli na procházkách po městě Oxford a uvažovali o tom, zda nezůstanou emigranty napořád. T. G. Masaryk se velice obával o svou rodinu, dcera Alice byla donedávna ve vězení, měl strach o svou ženu Charlottu, ta měla zdravotní problémy, zprávy z emigrace jí posílal zřídka, byla velice osamocena. Svěřil se E. Benešovi, že ho mnohdy napadá, zda by se neměl vrátit domů, řekl, že kdybychom to měli prohrát a naši spojenci doma nic nepodnikli, bylo by to nejlepší řešení. Věděl, že jeho by hned při návratu domů pověsili, ale mohl by vidět svou ženu, tolik si to přál. Dále promluvil k E. Benešovi, že je ještě mlád, že by měl zůstat v cizině. I Edvard Beneš si vzpomněl na svou ženu Hanu, ta byla v této době ve vězení ve Vídni. Dále vzpomínal na rozhovor s paní Ch. Masarykovou a se slečnou Alicí, než utekl z Prahy.

⁶⁸ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 143-160.

Oba politici se navzájem povzbuzovali, že vše půjde s klidem dál. Po procházce si E. Beneš uvědomil, že to, co se v této době odehrálo, bude jednou z epoch v národních dějinách. Druhý den oba muži opět vyrazili na procházku, E. Beneš si uvědomil, že i přesto, že byl Masarykův bývalý žák, straník a mladší univerzitní kolega, byl mu názorově a citově daleko blíže, než jeho další kolegové. Edvard Beneš nikdy nedával city najevo, ve svých pamětech napsal: „*Cit je něco, co charakterizuje individualitu člověka, je mi něčím tak velikým, drahým a vznešeným, že mám snad až přehnaný strach, abych ho neprofanoval projevem ne dost vhodným.*“⁶⁹ Přesto byl rád, že mu tehdy T. G. Masaryk porozuměl ve všem.

T. G. Masaryk mu vyprávěl o své představě přátelství, proč nemohl nikomu napsat důvěrnější dopis, nežli jemu, proč se oni dva stali nejen spolupracovníky, ale i přáteli, i když byl mezi nimi věkový rozdíl jedné generace. Edvard Beneš vzpomínal na své myšlenky, které mu v tu chvíli probíhaly hlavou: „*Viděl jsem tehdy před sebou dobře celý náš politický úkol a chápal, jak veliká historická vůdčí úloha připadá Masarykovi v této osudové chvíli našich národních dějin a jak vůbec vedoucí lidé vtiskují míry ráz dějinám svou individualitu.*“⁷⁰ Chápal jeho vůdcovství a také to, čím jednou bude v naší historii jeho osobnost. Vše, co mu T. G. Masaryk sdělil při jejich procházkách, bral jako projev víry a důvěry v něj samotného, v jeho práci, ve snahy a úmysly.⁷¹

Po poradě s T. G. Masarykem začal E. Beneš budovat vojsko ve Francii k přípravě na příchod našich zajatců z Ruska a Itálie. I nadále se velmi těžce spolupracovalo s úřady, svědčily o tom obtíže, které měl E. Beneš při cestování z Paříže do Londýna za kolegou T. G. Masarykem. Opakovaly se problémy s pasem, s vízy a s kontrolou, Edvard Beneš byl pokládán za špeha, byl několikrát zatčen a vězněn. Nejhorší případ se stal tehdy, kdy E. Beneš odjížděl s vojenskými dokumenty od M. R. Štefánika do Londýna, cestou byl zadržen a podroben značně nepříjemné prohlídce, byl zavřen a dokumenty, které vezl, byly zničeny. Až po složitém a dlouhém dohadování byl anglickými úřady propuštěn. Celková situace

⁶⁹ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 199.

⁷⁰ Tamtéž s. 199.

⁷¹ Tamtéž, s. 199-200.

brala oběma politikům čas, energii, nervy a zdraví. E. Beneš dojížděl k T. G. Masarykovi kvůli zprávám o zajatcích v Rusku, aby se s ním dohodl o dalších postupech.⁷²

T. G. Masaryk měl velký vliv v Londýně, jeho autorita vzrostla a naše propaganda se stále šířila. Celé politické a vojenské hnutí se i přes nějaké spory slibně rozvíjelo. Ve Spojených státech amerických usilovně pracovali emigranti, jen v Itálii byly naše styky v začátcích. Po dohodě s T. G. Masarykem byl E. Beneš poslán do Itálie, měl odjíždět na podzim, ale značná práce v Paříži mu v tom zabránila. Cesta do Itálie byla pro E. Beneše nebezpečná, zamýšlel, zda podle dohody s T. G. Masarykem zorganizovat v Římě politicko-propagační kancelář a připojit ji k pařížské Národní radě. Také měl v plánu se pokusit spojit s vládou a informovat ji o práci zajatecké, vojenské a politické v Rusku a Francii. Při návštěvě v Itálii přišel E. Benešovi telegram od T. G. Masaryka, aby rovnou z Říma přijel do Londýna. Chtěl s ním probrat politickou situaci, rozhodnutí o postupu věcí v Rusku a také, aby mu E. Beneš sdělil nová fakta o situaci v Itálii. Po příjezdu E. Beneše do Londýna se oba politici sešli a začali projednávat již zmíněné body. T. G. Masaryk oznámil, že bude muset odjet do Ruska. Celý život se zabýval studiem Ruska a jednotlivých národů slovanských, ale byl k tomuto státu velice skeptický, neočekával od něj spásy, proto museli zřídit zahraniční hnutí nejen zde, ale i v dalších zemích. S Benešovým výsledkem z Itálie byl značně spokojen, neboť Itálie souhlasila s „naší“ akcí a nabídla pomoc.⁷³

Někteří členové ruských úřadů přistupovali k T. G. Masarykovi a E. Benešovi s nedůvěrou. Na T. G. Masaryka se dívali s rezervou a o E. Benešovi si mysleli, že byl socialista. Masarykovi odpůrci informovali ruské úřady neloajálně proti nim a proti „naší“ akci v Paříži. Nedůvěra zesílila tehdy, kdy měli oba politici úspěch na západě. Když v Rusku proběhla březnová revoluce, změnila dosavadní ustanovení a domněnky a učinila tak nové podmínky pro „naší“ akci.⁷⁴

⁷² BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 200-211.

⁷³ Tamtéž, s. 204-211.

⁷⁴ Tamtéž, s. 204-211.

V prosinci 1916 vydal americký prezident Woodrow Wilson (1856-1924) svou nótu, která mimo jiné obsahovala českou otázku, osamostatnění českého a slovenského státu. Poté když vyhlásil válku Německu dne 2. dubna 1917, bylo třeba vysvětlit, proč najednou Spojené státy americké vystoupily z neutrality a zapojily se do války, k tomu mu pomohla i propagandistická kampaň českých krajanů, která byla zaměřena proti Němcům. Válka s Německem byla nutná v zájmu demokracie a svobody.⁷⁵

Ve svých projevech prezident W. Wilson ustanovil zajištění válečné spolupráce se Spojenci, povinnou vojenskou službu a také uvedl přání, aby mír, který vzejde z války, byl novým začátkem demokracie. Jeho projevy byly určitým poselstvím demokracie, stavěl se proti militarismu a imperialismu, souhlasil, aby si i malé státy o sobě rozhodovaly samy. Stejnou ideologii hlásal i T. G. Masaryk a jeho kolegové ze zahraničního odboje, zejména pak E. Beneš a M. R. Štefánik. Členové zahraničního odboje věřili ve Wilsonův vliv v Evropě, a tak čekali další pomoc od krajanů v propagandě.⁷⁶

V Rusku byla situace poněkud znepokojující. M. R. Štefánik vyloučil J. Düricha z Národní rady. Na tuto akci však reagovali spojenci ze Spojených států amerických, kteří nesouhlasili s jeho vyloučením. Vše, co se odehrálo, líčil E. Beneš T. G. Masarykovi ve svých dopisech, stěžoval si mu, T. G. Masaryk se ho snažil uklidnit a zmírnit jeho rozhořčení. V Paříži E. Beneš a další jeho kolegové netrpělivě sledovali celý vývoj událostí, věděli, že Rusko se svými cíli a snahami by mělo sympatizovat s Čechami. Dokumenty, které byly sepsány, ukazovaly, že národy, které patřily pod Rakousko-Uhersko, budou osvobozeny a státním zřízením se stane demokracie. Problém nastal tehdy, kdy Rusko zasáhly dvě vnitrostátní revoluce.

V této fázi T. G. Masaryk a E. Beneš sledovali dění s mírnými obavami, nakonec E. Beneš konstatoval, že Rusko svými revolucemi pomohlo všem potlačeným národům, přineslo ostatním pravou filosofii války, tu, o kterou se snažily a hlásaly ji západoevropské mocnosti. Bohužel, cesta T. G. Masaryka byla odložena

⁷⁵ HÁJKOVÁ, Dagmar. „Naše česká věc“ Češi v Americe za první světové války. Praha: Lidové noviny, 2011, s. 87-92.

⁷⁶ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 215-244.

o měsíc déle, protože onemocněl horečkou na dva týdny. Mezitím spolu s E. Benešem řešili nové zprávy od M. R. Štefánika, který poznamenal, že by byla vhodná doba na „naši“ akci v Rusku. Proto se T. G. Masaryk začal připravovat na cestu, ale měl obavy, že už se nevrátí, protože se k němu dostala zpráva o útoku proti jeho osobě, dokonce sepsal poslední vůli, která byla adresovaná právě E. Benešovi, další vůle pro jeho dceru Olgu. Žádal E. Beneše, aby jeho poslední vůli vykonal, pokud by se nevrátil.

Dlouhé chvíle proseděl E. Beneš nad tímto dopisem a přemýšlel o osudech svého přítele, o jejich společné práci, o jejich spolupráci a také o „naší“ akci, která se měla teprve uskutečnit. Jejich společný plán byl na dobré cestě, z Ruska se měl dostat velký počet zajatců a vojáků do Francie a mohla se uskutečnit akce o postavení velké armády. Edvard Beneš začal vše připravovat k příchodu „našich“ zajatců z Ruska a také k organizaci zajatců, kteří byli ve Francii. Největší část „našich“ vojáků podnikla společně se srbskými vojáky ústup Albánií. Pro „naše“ vojáky to bylo veliké utrpení, umírali hlady a trpěli nakažlivými nemocemi. Do Francie se dostala pouhá menšina vojáků.⁷⁷

Poté T. G. Masaryk opustil 5. května 1917 Londýn, odjel ale sám, dceru Olgu nechal v Londýně, aby se starala o chod sekretariátu britské kanceláře Československé národní rady.⁷⁸ Když přicestoval do Ruska, ujal se zde vedení Národní rady a také „naší“ akce vojenské a politické, kterou měl na starosti Josef Dürich, ale ten byl vyloučen. V Národní radě vznikl chaos, ale T. G. Masaryk zde opět nastolil pořádek, staral se zejména o vojenské věci a organizaci armády. Měl za úkol, aby byla v Rusku pochopena podstata rakousko-uherského problému a osvobození potlačených národů. V Rusku uskutečnil T. G. Masaryk dva důležité projevy, první v Petrohradě a druhý v Kyjevě, oba se týkaly všeobecných cílů války a také zde zdůvodnil, proč bylo třeba ve válce odpírat zlému a vést světovou válku do konečného vítězství.

⁷⁷ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 215-244.

⁷⁸ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 186-199.

E. Beneš vzpomínal, že jako jediný T. G. Masaryk mohl politické a vojenské hnutí v Rusku sjednotit a řídit ho, vojáci mu říkali „tatiček Masaryk“. T. G. Masaryk se stal symbolem a představitelem naší národní revoluce. Od ruských úřadů byl plně uznáván a všude přijímán.⁷⁹

T. G. Masaryk se domníval, že se z Ruska bude moci vrátit zpět na Západ za několik týdnů, spltl se, zdržel se zde téměř celý rok.⁸⁰ Jednal o zřízení československé samostatné armády poté, co se českoslovenští dobrovolníci vyznamenali v bitvě u Zborova, a to 2. července 1917, tehdy dostal souhlas k vytvoření armádního sboru od vrchního velitele ruské armády A. A. Brusilova (1853-1926).⁸¹ Měli pokračovat v boji proti ústředním mocnostem na francouzské půdě. Československé legie byly přepraveny přes Sibiř do Vladivostoku, dále do Japonska, poté do Spojených států amerických a nakonec do Evropy.⁸² Na počátku roku 1918 T. G. Masaryk prohlásil samostatný československý armádní sbor. Schválením armádního sboru se československá akce ocitla téměř u svého konečného cíle, neboť o toto usilovali.

Z Ruska poslal T. G. Masaryk E. Benešovi plán politické a technické organizace naší armády ve Francii, žádal ho, aby tuto záležitost projednal s francouzskou vládou a sepsal s ní oficiální dohodu platnou pro obě strany. Jednání Národní strany pařížské o armádě začalo dne 10. června 1917 a skončilo dekretem o armádě ze dne 16. prosince 1917.⁸³

T. G. Masaryk vzpomínal, že spolupráce s Edvardem Benešem byla snadná a účinná, byl politicky i historicky velice vzdělán, byl iniciativní a dokázal pracovat samostatně bez častých rad. Oba politici mohli být rádi, že měli vždy tolik štěstí. T. G. Masaryk vzpomínal, jak na cestě ze Skotska do Norska byla jejich loď na poslední chvíli kapitánem zachráněna od výbuchu miny nebo jak E. Beneš měl štěstí,

⁷⁹ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 271-340.

⁸⁰ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce: za války a ve válce 1914-1918*. Editor Jindřich Srovnal. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2005, s. 106-110.

⁸¹ Tamtéž, s. 126-130.

⁸² OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Praha: Karolinum, 2000, s. 31.

⁸³ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 341-351.

že německý celník nepoznal jeho falešný pas, když se chystal za hranice. Sám T. G. Masaryk na první pohled poznal, že se jednalo o padělek.⁸⁴

T. G. Masaryk znal Rusko velice dobře, ještě před rokem 1914 vykonal do této země několik návštěv a to v roce 1887, 1888 a 1910. Zabýval se zde ruskou literaturou a dějinami. V roce 1913 vydal knihu *Rusko a Evropa*, napsal ji v němčině, až v roce 1919 byla přeložena do češtiny. V tomto svém díle zobrazil co nejobjektivněji ruské dějiny. Zpátečnictví ruské společnosti vylíčil na symbolickém popisu návštěvy Trojickosergijevské lávry v Zagorsku. Setkal se zde s mnichem, který nebyl nikdy za zdmi tohoto kláštera, stále se jen klaněl, křížoval a modlil před obrazy svatých. Neznal okolní svět a pro T. G. Masaryka byl symbolem pobožné nevědomosti a pokrytectví Rusů. Masarykovo dílo způsobilo v Rusku obrovský skandál, kniha byla carskou cenzurou zakázána.⁸⁵

Později T. G. Masaryk odjel z Ruska do Spojených států amerických, aby zde vybudoval nové centrum československého zahraničního odboje. Na své cestě dorazil do Japonska, kde byl americkým velvyslancem požádán o vyjádření svých názorů k ruským událostem, a tak T. G. Masaryk vypracoval pro americkou vládu memorandum, ve kterém shrnul své názory na situaci v Rusku. Zdůraznil, že by Dohoda měla uznat ruskou vládu, Spojenci musí Rusko podporovat, protože všechny malé národy na východě budou jednou tento velký stát potřebovat. Dále přepokládal, že se v Rusku do budoucna vytvoří nějaká koaliční vláda, jejímž členem bude ruská komunistická strana. Masarykovo memorandum bylo známé mezi dohodovými státy, ale nepůsobilo příznivě, a proto neovlivnilo žádné rozhodnutí Dohody.⁸⁶

Edvard Beneš se chystal na cestu do Itálie, aby zde vyjednal vojenské záležitosti, které se týkaly československých zajatců. Odjel dne 25. srpna 1917 do Říma a projednával zde s italskou vládou nejen československé zajatce, ale i oficiální uznání Národní rady jako hlavního orgánu československého politického

⁸⁴ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce: za války a ve válce 1914-1918*. Editor Jindřich Srovnal. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2005, s. 64-89.

⁸⁵ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 186-199.

⁸⁶ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Praha: Karolinum, 2000, s. 36-52.

a vojenského hnutí. Edvard Beneš chtěl, aby italská vláda uznala Čechy a Slováky za spřátelený národ a propustila všechny československé občany na italském území a také vojáky. Italská vláda souhlasila pouze s některými podmínkami a plány, které měli členové zahraničního odboje spolu s E. Benešem. Zásadně byla proti převozu vojenských zajatců do Francie, protože Itálie byla přímým sousedem Rakousko-Uherska, a kdyby povolila převoz, Rakousko-Uhersko by začalo přepravovat své italské zajatce na zničený Balkán, do Malé Asie, do Sýrie a do Turecka, kde by poté zajatci umírali v desítkách, možná i ve stovkách.

Celá tato akce by Spojencům způsobila více zla než dobra. Okamžitě Edvard Beneš pochopil, že Itálie nesvolí k hromadné přepravě československého vojska do Francie a tak navrhl, aby z vojenských zajatců byla vytvořena národní armáda v Itálii, stejně tak jako byla vytvořena ve Francii. Italská vláda váhala, ale později odpověděla, že návrh prozkoumá.

Edvard Beneš se musel vrátit zpět do Francie, plánoval svůj návrat na pár týdnů, aby zde vyřídil nejnnutnější práci a opět se mohl vrátit do Říma. O svém záměru samozřejmě informoval T. G. Masaryka. Po návratu do Paříže měl E. Beneš mnoho práce s organizací armády, že se již nemohl vrátit zpět do Itálie.⁸⁷

4.2.3 Léta 1918

Od počátku roku 1918 se zhoršila hospodářská situace jak v Německu, tak v Rakousko-Uhersku. Dne 8. ledna vydal W. Wilson, americký prezident, program 14 bodů válečných cílů. Tímto činem potvrdil zájem dohodových států o zachování rakousko-uherské monarchie.

V Praze dne 6. ledna 1918 byl svolán generální sněm poslanců z českých zemí a byla přijata Tříkrálová deklaráce, která mluvila za český a slovenský lid. Touto deklarácí se členové vnitřní politiky přihlásili o samostatný československý stát a došlo tak ke spojení vnitřní české politiky s Masarykovou akcí v zahraničí.

⁸⁷ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 351-361.

Dne 3. března došlo po dramatickém jednání v Brestu Litevském k podpisu separátního míru mezi Ruskem, Německem a Rakousko-Uherskem. Československý zahraniční odboj byl uzavřením tohoto míru překvapen, tento krok byl v naprostém protikladu k jeho úsilí o oslabení Rakousko-Uherska a o vytvoření československého samostatného státu.⁸⁸

Edvard Beneš konstatoval, že od listopadu 1917 do dubna 1918 lze považovat toto období za nejkritičtější fázi války pro Spojence. V této době byly učiněny poslední pokusy o odloučení habsburské říše od Německa a také začala konečná rozhodnutí o osudu Rakousko-Uherska a tím pádem i o osudu Čechů a Slováků.⁸⁹

Československé legie dosáhly velikých úspěchů, jejich vítězství vyvrcholilo dobytím Kazaně, kde našly velký ruský zlatý poklad. Jejich úspěchy značně působily na dohodové státy a jejich činy měly i politický význam. Politicky posílila i československá Národní rada v Paříži. Této příznivé situace využil Edvard Beneš k diplomatickým jednáním, jejichž cílem bylo uznání Národní rady jako prozatímní vlády budoucího československého státu. Dne 28. června 1918 získal od francouzské vlády uznání a dne 9. srpna 1918 od britské vlády. T. G. Masaryk jednal stejným způsobem jako Edvard Beneš, ale ve Spojených státech amerických, které dne 2. září 1918 také uznaly Národní radu jako prozatímní vládu budoucího československého státu. Tento krok znamenal značný úspěch Masarykovy politické práce ve Spojených státech amerických.

T. G. Masaryk přicestoval do Spojených států amerických dne 9. května 1918 a předal zde oficiálně americké vládě své memorandum, které sepsal v Japonsku a ve svém prohlášení objasnil také smysl a cíl československé akce a zejména pak informoval o situaci v Rakousko-Uhersku a jejího vyřešení. Americká vláda však setrvala na odmítavém stanovisku vůči Rakousko-Uhersku.⁹⁰ Těžkým úkolem pro československou propagandu bylo přesvědčit americkou vládu o rozdělení Rakousko-Uherska. Vlády Spojenců byly pod značným vlivem rakouských

⁸⁸ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Praha: Karolinum, 2000, s. 52-65.

⁸⁹ BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935, s. 351-361.

⁹⁰ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Praha: Karolinum, 2000, s. 49- 50.

a uherských diplomatů, kteří zde měli silnou propagandu. Sám americký prezident W. Wilson prohlásil, že si nepřeje Rakousko-Uhersko oslabit nebo přetvořit. Snaha Spojených států amerických měla spočívat v osvobození Rakousko-Uherska od pruské nadvlády a poté, jak bude tato říše směřovat dál, do toho Spojeným státům americkým nic není.⁹¹

T. G. Masaryk zaměřil svou činnost ve Spojených státech amerických k prolomení austrofilství, všechny své projevy a přednášky směřoval k jedné jediné věci, a to přesvědčit Spojence, že prvním a hlavním krokem k úspěchu a vítězství nad válkou, bylo rozbití Rakousko-Uherska. V této souvislosti začal T. G. Masaryk organizovat české, slovenské, chorvatské a slovinské kolonie, aby politicky vystoupily proti Rakousko-Uhersku.⁹² Z této činnosti vzešla dne 30. května 1918 tzv. Pittsburská dohoda. Tento pakt byl podepsán mezi členy Českého národního sdružení a členy Slovenské ligy, kteří pobývali na americkém území. V této dohodě oba státy žádaly jejich spojení v samostatný československý stát. Dále zde stálo, že zástupci slovenského lidu budou sami rozhodovat o slovenských politických problémech.⁹³

V létě 1918 začaly porážky ústředních mocností na všech frontách. Vše vedlo k vnitřnímu rozkladu Rakousko-Uherska a vývoj této říše vstoupil do značné krize. Jednotlivé národy se začaly připravovat k osamostatnění. Politická aktivita se v českých zemích a na Slovensku stále rozvíjela a v červenci 1918 došlo v Praze k vytvoření nového reprezentačního orgánu české politiky a to Národního výboru, který měl vybudovat samostatný československý stát. Celá tato akce byla pod patronátem T. G. Masaryka a E. Beneše. K ustanovení Národního výboru došlo před rozhodující krizí první světové války, která nastala v září a říjnu 1918.

Rakousko-uherská fronta byla v rozkladu, vojáci opouštěli zákopy a armády přestaly bojovat. Uvnitř této říše nastala krize, stejně jako v Německu. Rakousko-Uhersko se pokusilo o svou poslední záchranu, jeho vláda se obrátila na amerického

⁹¹ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce: za války a ve válce 1914-1918*. Editor Jindřich Srovnal. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2005, s. 253-256.

⁹² OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Praha: Karolinum, 2000, s. 50.

⁹³ MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce: za války a ve válce 1914-1918*. Editor Jindřich Srovnal. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2005, s. 172-176.

prezidenta W. Wilsona s žádostí o svolání mírové konference. Prezident W. Wilson odmítl. Nakonec se rakouský císař Karel I. (1887-1922) obrátil manifestem k národům monarchie a sliboval federalizaci říše. Výsledkem obou pokusů bylo odmítnutí. Dne 3. listopadu 1918 podepsala rakouská vláda příměří a 11. listopadu 1918 podepsalo příměří Německo s dohodovými státy v Compiègneském lese, čímž první světová válka skončila.⁹⁴

Zahraniční odboj v Paříži měl obavy o možnosti dohody mezi českými politiky v Praze s rakouskou vládou, proto Edvard Beneš často posílal během září a října 1918 do Prahy zprávy o prosbě, aby čeští politici nejednali s rakouskou vládou, neboť jakékoliv jednání by znemožnilo zahraniční akci a dovedlo by ji tak k likvidaci. Edvard Beneš nezapomněl informovat české politiky o možných důsledcích případných jednání. Poukazoval na krizi, která by mohla nastat v československém vojsku a na případnou demisi zahraničních členů odboje.

Poté, co byla Československá národní rada mezinárodně uznána za prozatímní vládu budoucího československého státu v Paříži, začal Edvard Beneš připravovat věcnou a personální strukturu vlády. Dne 13. září 1918 odeslal E. Beneš telegram T. G. Masarykovi do Washingtonu a informoval ho tak svým záměrem a přidal i konkrétní návrhy na složení vlády. T. G. Masaryk souhlasil a poslal odpověď, kterou obdržel Edvard Beneš dne 26. září 1918 a považoval ji za datum ustanovení prozatímní československé vlády.

Dne 14. října 1918 odeslal Edvard Beneš oficiální sdělení všem spojeneckým vládám, v nichž prohlásil vytvoření nezávislého československého státu a dále oznámil, že dne 26. září 1918 byla v Paříži jmenována prozatímní československá vláda.⁹⁵

Prezidentem prozatímní vlády, předsedou ministerské rady a ministrem financí se stal Tomáš Garrigue Masaryk, ministrem zahraničních věcí a ministrem

⁹⁴ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Praha: Karolinum, 2000, s. 52-58.

⁹⁵ Tamtéž, s. 59-61.

vnitru se stal Edvard Beneš a ministrem války byl jmenován Milan Rastislav Štefánik.⁹⁶

Ve stejné době T. G. Masaryk předložil ve Spojených státech amerických prezidentu W. Wilsonovi tzv. Washingtonskou deklaraci, která se týkala prohlášení nezávislosti československého státu a jeho prozatímní vlády. Toto prohlášení vyhlášovalo státní formu republikánskou a oznamovalo vykonání hospodářských, politických a sociálních reforem. Rakouská vláda se snažila Čechům vyjít vstříc s tím, že jim povolila cestu do Švýcarska, kvůli jednání s představiteli zahraničního odboje. Snažila se je tak získat pro svou podporu. Konečný výsledek jednání byl však protikladný, než mělo Rakousko-Uhersko v plánu, vedl ke sjednocení československé zahraniční a vnitřní politiky proti říši. Jednání se zabývalo dvěma klíčovými body, postavením československého státu a jeho formou a politickým složením a také představitelem budoucího prezidenta.⁹⁷

Dne 28. října 1918 bylo vyhlášeno samostatné Československo a Tomáš Garrigue Masaryk byl jednomyslně zvolen prezidentem republiky dne 14. listopadu 1918 prozatímním Národním shromážděním.

Do Prahy se Tomáš Garrigue Masaryk vrátil dne 21. prosince 1918, na nádraží ho přišla přivítat celá vláda, průvod prošel městem až na Staroměstské náměstí, tam se konala oslava vítězství, které vyhrál zahraniční odboj. Druhý den měl T. G. Masaryk složit přísahu a přednést svůj projev k československému národu z Pražského hradu. Poté se vydal za svou ženou Charlottou Masarykovou do veleslavínského sanatoria, kde mohl strávit přibližně půl hodiny a zase musel odjet pryč. Jeho žena zde byla hospitalizována kvůli vyčerpání z pronásledování, kterému byla vystavena. T. G. Masaryk si uvědomil, jaké vážné důsledky měla jeho angažovanost na jeho nejbližší.⁹⁸

I Edvard Beneš se vrátil z exilu domů, těšil se na svou ženu Hanu, kterou neviděl celé tři roky. Dne 9. listopadu 1918 napsal své ženě Haně dopis, kde psal

⁹⁶ NOVOTNÝ, Karel, KUFNEROVÁ, Zlata. *Člověk Edvard Beneš, čtení o druhé prezidentovi*. Praha: Dita, 2006, s. 64.

⁹⁷ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Praha: Karolinum, 2000, s. 61-65.

⁹⁸ SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004, s. 216-219.

o tom, že ještě zůstane v Paříži a bude se muset postarat o mezinárodní smluvní zajištění Československa. Ač se velice těšil zpět do své vlasti, zvítězila u něj jeho zodpovědnost. Báł se, že by svým odjezdem domů, zanedbal něco vážného. Aby se mohl setkat se svou ženou, musela přijet ona za ním do Paříže. V nové republice byl Edvard Beneš jmenován ministrem zahraničí. T. G. Masaryk často zdůrazňoval značnou zásluhu Edvarda Beneše při vzniku samostatného československého státu.⁹⁹

⁹⁹ NOVOTNÝ, Karel, KUFNEROVÁ, Zlata. *Člověk Edvard Beneš, čtení o druhé prezidentovi*. Praha: Dita, 2006, s. 64-66.

5 Závěr

V bakalářské práci jsem stručně popsala životy T. G. Masaryka a Edvarda Beneše do roku 1914. Lze zde nalézt popis dětství a rodiny, studia, počátky spolupráce a poté i přátelství mezi oběma muži. Cílem mé práce bylo analyzovat přátelství a spolupráci dvou významných politiků a diplomatů v době první světové války, která počala v roce 1914. Vytvořením zahraničního odboje se oběma politikům otevřela možnost cestovat do evropských velmocí a projednávat s tamními vládami hlavní bod jejich odboje, a to vytvoření samostatného československého státu.

Tomáš Garrigue Masaryk pobýval většinu svého času v Londýně, poté se odebral na cestu do Ruska, kde se snažil vyjednat přesun československých vojáků do Francie, aby Edvard Beneš mohl ve Francii vytvořit československou armádu, protože jeho místem zahraničního pobytu byla právě tato evropská velmoc. Oba muži pracovali několik hodin denně. Jejich práci jim znemožňovaly časté obavy o konečný výsledek války. Cíl, o který celé čtyři roky usilovali, byl ke konci války značně ohrožen. V těch nejtěžších chvílích oba politici vzpomínali na své rodiny a na svou rodnou zemi. T. G. Masaryk se svěřil E. Benešovi, že by si přál vidět svou ženu a rodinu i za cenu toho, že by mohl být zatčen.

V bakalářské práci jsem došla k závěru, že přátelství obou mužů bylo velice významné a trvalé. Nejenže oba muži dokázali Čechy dovést k osamostatnění od Rakousko-Uherska, ale také dali národu naději na změnu režimu, protože T. G. Masaryk i E. Beneš byli zastánci demokratické formy státu.

Po vyhlášení samostatného československého státu v roce 1918 zastávali oba muži zahraničně politickou orientaci na západní mocnosti, zejména pak na Francii. Určovali celkovou politiku Československa.

6 Seznam použitých zdrojů

6.1 Prameny

BENEŠ, Edvard. *Světová válka a naše revoluce*. Praha: Čin a Orbis, 1935.

HÁJKOVÁ, Dagmar, ŠEDIVÝ Ivan. *Korespondence TGM, T. G. M. - Edvard Beneš 1914-1918*. Praha, 2004.

MASARYK, Tomáš Garrigue. *Světová revoluce: za války a ve válce 1914-1918*. Editor Jindřich Srovnal. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2005.

6.2 Literatura

BUDINSKÝ, Libor. *Deset prezidentů*. Praha, 2003.

DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš: politická biografie českého demokrata*. Praha: Karolinum, 2006.

HÁJKOVÁ, Dagmar. „*Naše česká věc*“ *Češi v Americe za první světové války*. Praha: Lidové noviny, 2011.

HANZAL, Josef. *Kdo je...:Edvard Beneš*. Praha: Mladá fronta, 1994.

MACKENZIE, Compton. *Dr. Beneš*. Praha, 1947.

NOVOTNÝ, Karel, KUFNEROVÁ, Zlata. *Člověk Edvard Beneš, čtení o druhé prezidentovi*. Praha: Dita, 2006.

OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Praha: Karolinum, 2000.

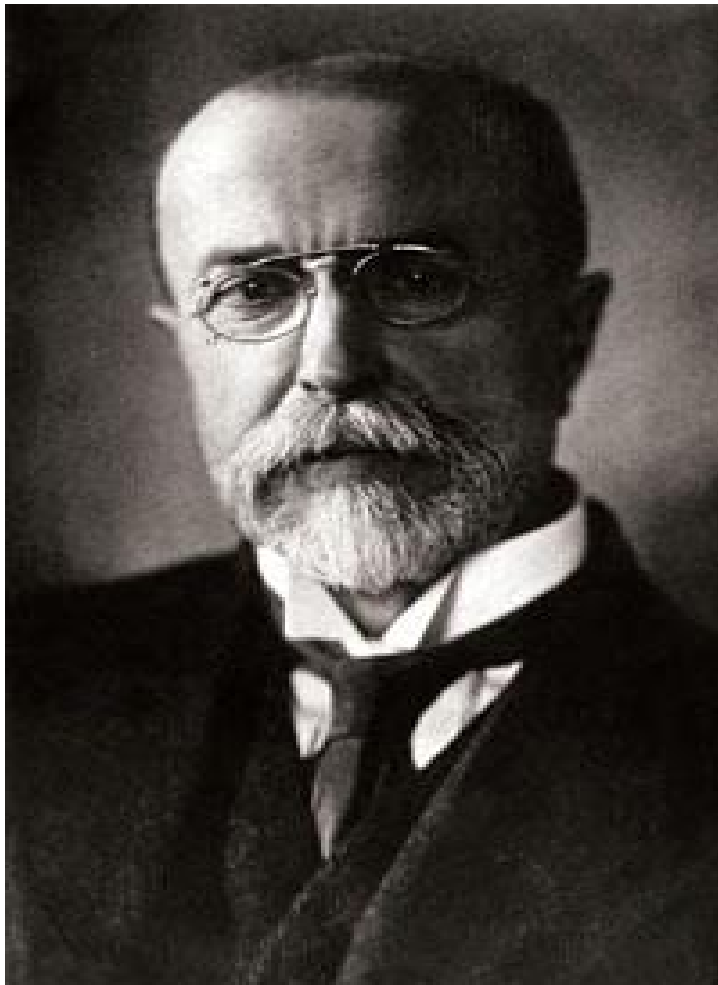
OPAT, Jaroslav. *Filozof a politik T. G. Masaryk 1882 – 1893*. Praha: Melantrich, 1990.

PECHÁČEK, Jaroslav. *Masaryk, Beneš, Hrad: Masarykovy dopisy Benešovi*. Praha: Faun, 1996.

POLÁK, Stanislav. *Kdo je...: Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha: Mladá fronta, 1990.

SOUBIGOU, Alain. *Tomáš Garrigue Masaryk*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004.

7 Seznam příloh

Tomáš Garrigue Masaryk

Edvard Beneš

Tomáš Garrigue Masaryk a Edvard Beneš